

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PSYCHOLOGIE

Rozvoj kreativního myšlení dětí v MŠ
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Eva Velíšková

Specializace v pedagogice: Předškolní a mimoškolní pedagogika

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Kubíková, Ph. D.

Plzeň, 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni,2022

.....
vlastnoruční podpis

Chtěla bych poděkovat vedoucí bakalářské práce Mgr. Kateřině Kubíkové PhD. za cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Další poděkování patří mé rodině za oporu nejen při zpracovávání mé kvalifikační práce, ale po celou dobu studia.

OBSAH

1	ÚVOD	2
2	TEORETICKÁ ČÁST	3
2.1	VÝVOJ A CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	3
2.2	VÝVOJ MYŠLENÍ	5
2.3	VÝVOJ TVOŘIVÝCH PŘEDPOKLADŮ DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	6
2.4	KREATIVITA	7
2.4.1	Definice kreativity	7
2.4.2	Faktory tvořivosti	7
2.4.3	Bariéry tvořivosti	9
2.4.4	Proces kreativity	13
2.5	METODY	14
2.5.1	Technická tvořivost	14
2.5.2	Výtvarná tvořivost	14
2.5.3	Dramatická tvořivost	15
2.5.4	Hra	15
2.6	PROČ ROZVÍJET TVOŘIVOST?	17
2.7	VLIV UČITELE NA ROZVOJ KREATIVNÍHO MYŠLENÍ	17
3	PRAKTICKÁ ČÁST	19
3.1	ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI	19
3.2	CÍL	20
3.3	METODY	20
3.3.1	Podmínky experimentu	21
3.3.2	Výběr vzorku	21
3.3.3	Průběh a časové rozvržení	23
3.4	REALIZACE EXPERIMENTU	24
3.4.1	Aktivita č.1 - Co se vejde do krabičky od zápalek (prostorová orientace)	24
3.4.2	Aktivita č. 2 - Strom ročních období (jemná motorika)	28
3.4.3	Aktivita č. 3 - Vyprávění příběhu podle obrázků (řeč a jazyk)	36
3.4.4	Aktivita č. 4 - Pantomimické znázornění říkanky (hrubá motorika, paměť)	40
3.4.5	Aktivita č. 5 - Kreslené hádanky (logické myšlení, představivost)	46
	ZÁVĚR	52
	RESUMÉ	54
	SEZNAM LITERATURY	55
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	56
	SEZNAM PŘÍLOH	I

1 ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma „rozvoj kreativního myšlení u dětí předškolního věku“. Tvoření s dětmi je pro nás běžné na denní bázi, proto máme k těmto činnostem velmi blízko a děti, se kterými pracujeme, jsou na takovou práci zvyklé.

Bakalářskou práci budeme provádět v mateřské škole, ve které jsou nám dobře známy jeden děti ve třídě, ale i materiální vybavení a prostory školy. To nám umožňuje snáze vymýšlet a realizovat tvořivé úkoly nejen pro účely této práce, ale po celý školní rok pro všechny děti, které vzděláváme.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou.

V teoretické části se zabýváme charakteristikou a vývojem dítěte v předškolním věku, vysvětlením pojmu „kreativita“ a dalších věcí, které se s tímto pojmem pojí. Dále také popisujeme jednotlivé metody, kterými lze tvořivost u dětí rozvíjet a zaměřujeme se i na to, jaký vliv má role učitelky právě při rozvoji kreativního myšlení.

V praktické části pracujeme přímo s dětmi. Praktická část obsahuje podmínky experimentu, popis a výběr vzorku, cíl a popis praktické části obecně, dále pak popis, realizaci a reflexi jednotlivých částí praktické části. Do praktické části jsme zahrnuli pět úkolů rozvíjející kreativní myšlení. Úkoly jsou dětem zadány na začátku prvního pololetí školního roku, a stejné či obdobné úkoly jsou zadány na začátku druhého pololetí školního roku. Výsledné produkty jsou následně porovnávány a je v nich hledán posun v oblasti kreativního myšlení.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 VÝVOJ A CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Za předškolní období je většinou považováno období mezi třetím až šestým rokem věku. Toto věkové rozmezí také nazýváme obdobím hry, protože je to právě hra, kde se dítě nejvíce projevuje. V oblasti vývoje motoriky roste kvalita pohybové koordinace, pohyby dítěte jsou plynulejší a přesnější. Dítě se pohybuje elegantněji a je schopné pozorovat a napodobit pohybové aktivity, které vidí u ostatních. Pohybová koordinace se projevuje také při sebeobsluze. Dítě se učí samostatně oblékat, zavazovat si tkaničky, pečuje o hygienu, uklízí a skládá věci.

V předškolním období dochází také k vývoji jemné motoriky, to je však velmi ovlivněno osifikací ruky, která bývá ukončena až kolem sedmého roku života. Dítě pracuje s různými materiály. Velmi důležitým smyslem je hmat. Rozvoj jemné motoriky je velmi spojen s rozvojem kresby. Vývoj kresby probíhá od spontánních čar či koleček, až po schopnost velmi dobře napodobit předlohu nebo postavu člověka, jež dítě zprvu maluje formou hlavonožce. Výtvarný projev předškolního dítěte bývá kreativní a individuální. Je potřeba poskytnout dítěti vhodné podmínky pro motorický rozvoj a dítě v těchto aktivitách podporovat.

Součástí kognitivního vývoje je percepce (proces vnímání). Vnímání dítěte je globální, celek je vnímán jako soubor jednotlivých věcí, mezi kterými dítě není schopno rozlišit základní vztahy, bývá upoutáno výraznými detaily.

S předškolním obdobím souvisí i rozvoj sluchové a zrakové diferenciacce, to je proces nezbytný pro proces syntézy a analýzy při psaní a čtení ve škole.

Přestože se dítě orientuje v okolí domova, jeho vnímání prostoru je nepřesné. Nepřesně jsou vnímány také časové úseky, dítě má velmi zkreslenou představu o čase, když dělá zábavnou aktivitu, a naopak, když je pro něj aktivita nezajímavá. Čas je posuzován pouze ve vztahu k činnostem.

Paměť předškolního dítěte je spíše bezděčná. Převažuje mechanická paměť, paměť záměrná se začne vyvíjet kolem pátého roku života. Dítě si mnohem lépe zapamatuje danou situaci než slovní popis, paměť je také tedy spíše konkrétní. Předškolní věk je

ideální období pro začátek učení cizích jazyků, ovšem za předpokladu použití správných a vhodných metod. Dlouhodobá paměť přichází mezi pátým a šestým rokem, do té doby je spíše krátkodobá. Do tohoto věku si dítě dlouhodobě pamatuje především situace citově zabarvené.

Období od tří do šesti let je také obdobím, kdy dítě zkvalitňuje své řečové dovednosti. Dochází k rozšiřování slovní zásoby a osvojování základů gramatiky, jako je časování, skloňování či stupňování. Narůstá rozsah a složitost vět a také má dítě o řeč větší zájem, je schopno poslouchat čtený text po delší časový úsek. V předškolním období slouží řeč především jako dorozumívací prostředek (komunikativní složka řeči), je tedy důležitým prvkem v procesu socializace. Rozvíjí se též kognitivní složka, kdy s rozvojem řečových dovedností souvisí nárůst poznatků o světě, a to nejen ve vztahu k vlastní zkušenosti dítěte, ale i na základě čteného textu. Dítě si dokáže představit předmět, který nikdy nevidělo, ale má o něm základní znalosti. Dítě dokáže prostřednictvím řeči vyjádřit své pocity či potřeby, rozvíjí se tedy expresivní složka řeči. Rozvoj řeči je u dětí velmi individuální. Velký vliv na rozvoj řeči má dospělý, se kterým je dítě v kontaktu. Dítěti by mělo být umožněno „mluvit“ s jinými lidmi, zejména v období od patnáctého měsíce do tří let. Pokud dítě nemá možnosti procvičovat řeč s dospělou osobou, mohou nastat nezvratné problémy v řečovém vývoji, dítě nemá takový cit pro jazyk, zmenšená slovní zásoba a problémové porozumění čtenému textu.

Předškolní období je též důležité pro formování citových projevů. Dítě v tomto období citově prožívá sice intenzivně, ale zároveň krátkodobě a proměnlivě. Začíná ovládat své projevy, je kritické k sobě samému, hodnotí sebe a své chování, zvládne se politovat a zlobit se na sebe za něco, co udělalo. Převažující nálada předškolního dítěte je veselá, hravá, zmenšuje se strach z neznámých věcí a velmi důležité jsou sociální city jako láska a nenávisť, sympatie a antipatie. Dítě začíná spolupracovat se svými vrstevníky, dokáže mít pochopení pro druhého, ale zároveň se svým vrstevníkem soupeřit, pomáhá slabším jedincům, řeší konflikty prostřednictvím kompromisu, je schopno podřídit se ostatním. Důležitou roli v oblasti citového vývoje nese matka s otcem. Právě od nich jsou položeny základy pro správný citový vývoj, a proto má velký vliv to, v jakém prostředí se dítě nachází a vyrůstá a jak je k jeho citovým projevům nahlíženo.(1)

2.2 VÝVOJ MYŠLENÍ

V období mezi třetím a šestým rokem, tedy v předškolním období, se uzavírá fáze předpojmového, symbolického myšlení. Těžištěm této fáze je osvojování mateřského jazyka, postupné ujasnění rozdílů mezi pojmy jeden, někteří a všichni. Dítě se začíná více zajímat o příčinné souvislosti světa okolo, přechází z otázky „Co to je?“ na otázku „Proč?“, ví, že vše kolem má své označení. Velmi důležitou roli hrají v tomto období dospělí, kteří by měli být dostatečně trpěliví, aby dokázali naplnit zvědavost dítěte. Do této role jsou velmi často pasováni i prarodiče dítěte. Kolem tří let věku je dítě schopné vzdálené nápodoby, užití řeči, fiktivní hry a symbolické kresby. V období předškolního věku dochází k rozvoji názorného intuitivního myšlení, to je typické pro stadium předoperační. Dítě je v tomto období myšlenkově navázáno na to, co právě prožívá. Dítě dokáže uvažovat v celostních pojmech, zaměřuje se na to, co vidí nebo vidělo, už to ale dokáže rozčlenit alespoň jednoduchým způsobem. Myšlení dítěte je v této době předoperační neboli prelogické, jak již bylo zmíněno výše. Nepostupuje tedy dle logických operací, mentální pochody jsou navázané na nazírání – odtud pochází období názorných operací. Pro osvětlení myšlenkových operací se často využívá korálkový experiment od J. Piageta. Je často využíván i při posuzování školní zralosti.

Myšlení se váže na aktivity a činnosti dítěte, dokáže pochopit vztahy mezi jednotlivými ději, pokud se k jeho činnosti vztahují.

Dítě je vcelku egocentrické, v jeho myšlenkových procesech převažují hlediska, která zprostředkovalo ono samo. Nedokáže rozlišit objektivní svět od psychologické reality, je středobodem vlastního světa a velmi obtížně chápe hledisko jiné osoby. Dítě je přesvědčené, že ostatní lidé sdílí stejný úhel nazírání.

Dalším charakteristickým bodem myšlení dítěte v předškolním věku je antropomorfismus, (tendence k polidšťování předmětů), prezentismus (vše je chápáno ve vztahu k přítomnému okamžiku), fantazijní přístup (logické skutečnosti jsou převládány fantazií) a synergismus (spojování nelogických znaků).

Dítě v předškolním věku má velmi bohaté a barvitě představy. Dětská konfabulace doplňuje mezery mezi jednotlivými detaily či vnímanými jevy. Jsou to myšlenky, o kterých je dítě přesvědčeno, že jsou pravdivé, proto je nevhodné trestat je za lhaní, je pro ně totiž

velmi obtížné rozlišit realitu a konfabulaci. Rolí dospělého je v tomto případě vést dítě k pochopení reálného světa a rozlišení od fantazie. Bývá to dlouhodobý proces, čím větší mírou imaginace však dítě vyniká, tím větší jsou šance na pozdější umělecké zaměření jedince. Je proto nevhodný radikální přístup ze strany dospělých. Pro dítě je velmi důležité utvářet si představy. Díky představám se snáze přizpůsobuje realitě, která je pro něj mnohdy obtížně pochopitelná.(1)

2.3 VÝVOJ TVOŘIVÝCH PŘEDPOKLADŮ DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Tvořivé myšlení u dětí úzce souvisí s tím, jakým způsobem v určitém věku chápou svět a jaká je zásoba poznatků o jeho okolí. Pokud dítě nedokáže situaci nebo problém vyřešit pomocí zkušeností, které už má, musí si pomoci novými nápady. Děti nejsou tvořivější než dospělí, mají pouze menší množství představ, znalostí a zkušeností, proto jsou nuceni kombinovat dosavadní znalosti, aby vyřešily problém, který před nimi stojí. Vývoj tvořivých předpokladů probíhá ve třech stádiích.

První stádium vývoje probíhá od narození do šesti let věku, týká se tedy především předškolního vzdělávání a nazývá se prekreativní. Tato fáze začíná jistými elementy tvořivosti, kdy je tvořivost nezralá, náhodná a dítě ještě úplně nerozlišuje své nápady od reality. Do tří let prochází dítě obdobím senzomotorické hry, správné odpovědi se v tomto období hromadí prostřednictvím smyslových zkušeností. Smyslová zkušenost dítěte je podstatně mezerovitá. K doplnění těchto mezer dochází přímo, získáním další nové zkušenosti. Dobu od tří do šesti let nazýváme obdobím napodobivé hry, kdy se nové správné odpovědi na problémy hromadí prostřednictvím představivosti. Jedná se o velmi důležité období pro tvořivost ve starším školním věku i dospělosti. Představy, které dítě buduje, jsou zobecněním smyslových zkušeností, díky tomu jsou mezery doplňovány nepřímo přenosem v představách.

Druhé stádium trvá od šesti do osmi let a začíná útlumem tvořivé aktivity dítěte. Příčina tohoto útlumu se dává za vinu nástupu dítěte do školy a přípravě na třetí fázi vývoje.

Třetí stádium nastává během desátého až jedenáctého roku věku. V tomto stádiu už můžeme hovořit o skutečné tvořivosti, svou podobou se velmi přibližuje „dospělé“ podobě tvořivosti. (2)

2.4 KREATIVITA

2.4.1 DEFINICE KREATIVITY

Pro pojem „kreativita“, neboli „tvořivost“, neexistuje jednotná definice.

Reynold Bean ji ve svém díle *Jak rozvíjet tvořivost dítěte* definuje jako proces, pomocí něhož může jedinec vyjádřit svou základní podstatu za použití určitého média či formy, a to takovým způsobem, který v něm samotném vyvolá pocit uspokojení. Tento proces následně vyústí v produkt, který o svém původci něco sděluje ostatním. (3)

V Malé československé encyklopedii (1984-1987) může definici kreativity nalézt jako produktivní styl myšlení, který se nějakým způsobem odráží v činnosti člověka. Jedná se o aktivitu tvůrčího procesu, jejímž výsledkem je dílo vytvořené kreativním jedincem. Kreativita je jedna ze základních psychologických potencialit člověka, kterou rozvíjíme od prvotní formy až do aktivní a vůlí ovládané schopnosti. (4)

Teresa Amabileová (1983), americká psycholožka, tvrdí, že dílo je považováno za kreativní do té míry, do jaké je přínosným, správným, novým a užitečným řešením zadaného úkolu. Zároveň také, do jaké úrovně je zadaný úkol heuristický (originální, objevný) než algoritmičtý (známý úkol s předpokládaným řešením). (5)

V díle *Tvořivost, techniky a cvičení* od Marie Königové (2007) se kreativita definuje jako schopnost vytvořit nové technické, kulturní, duchovní a materiální hodnoty, a to ve všech oborech lidské činnosti. Tvořivost je chápána jako aktivita, jež přináší doposud neznámé, ale zároveň společensky hodnotné výtvořiny. (6)

Podle díla *Rozvíjíme vnímání a tvořivost dětí* (2014) jsou podstatnými rysy tvořivosti nespokojenost s daným stavem, potřeba stav změnit, ochota experimentovat a originalita při řešení problému. Dále se tvořivost spojuje s tvořivým myšlením, s přetvářením skutečností, s fantazií a s představivostí. V tvořivém procesu se uplatňují také základní myšlenkové operace, systém myšlení a logika. (2)

2.4.2 FAKTORY TVOŘIVOSTI

Guilford (Erazím, 1989, aj.) určil faktory tvořivosti, které jsou podstatné pro tvořivé aktivity:

- Fluence – schopnosti snadno vytvořit co nejvíce myšlenek, slov, symbolů či obrázků. To zvyšuje pravděpodobnosti objevení ideálního výsledku a řešení problému. Jedná se o tyto modifikace:
 - Slovní fluence – schopnost v rychlosti si vybavit ze slovní zásoby slova s určeným charakteristickým znakem (například slova začínající na určené písmeno).
 - Figurální fluence – schopnost nakreslit co nejvíce figur tak, abychom využili dané čáry, a to v daném časovém úseku.
 - Číselná fluence – schopnost sestavit co největší množství příkladů, jejichž výsledek odpovídá danému číslu, opět v daném časovém úseku.
 - Asociační fluence – schopnost vybavit si spojitosti s daným podnětem, například utváření protikladů.
 - Expresivní fluence – schopnost u určených písmen sestavit větu (například z písmen E – P – K – P vytvoříme větu „Eva píše kvalifikační práci.“).
 - Ideální fluence – schopnost vybavit si představy a pojmy na určité téma.
- Flexibilita (pružnost) – schopnost udělat změnu, přizpůsobit se, vytvářet různorodé nápady a návrhy.
 - Flexibilita obrazu – flexibilita představivosti a vnímání.
 - Flexibilita spontánní sémantická – vymyšlení variant k obsahu v krátkém časovém úseku.
 - Flexibilita obrazová adaptivní – například zápalkové hlavolamy.
 - Flexibilita symbolická adaptivní – například transformace zpráv, které jsou omezeny danou podmínkou.
- Elaborace – schopnost vypracovávat detaily, díky kterým se zkompletuje celek či plán. Též se dá chápat jako schopnost formulovat myšlenky.
- Originalita – schopnost přijít s novým, jedinečným řešením.

- Senzibilita – citlivost, schopnost všimnout si problému někde, kde ho ostatní nevidí.
- Redefinování – znovu-formování, změna významu či použití předmětů.

Maňák (1998) zahrnuje mezi faktory tvořivosti také fantazii, představivost, intuici a imaginaci

- Představivost (obrazotvornost) – schopnost vybavit si skutečnost již dříve vnímanou.
- Fantazie – schopnost vytvořit představy, jež jsou odlišné od skutečnosti – buď novým vytvořením, nebo přeměnou skutečností.

Fantazie a představivost nám dávají možnost utvářet nové variace a kombinace, tj. základ pro tvoření nových skutečností.

- Imaginace – nepřímé myšlení, které umožňuje pomocí obrazů či symbolů vložit vlastní představu do skutečnosti právě vnímané. Uplatňuje se především v umění.
- Intuice – bývá označována jako vhled či pochopení, vnuknutí. Dá se mluvit o postižení jevu bez určitých logických důkazů.

Faktory tvořivosti se vzájemně doplňují a překrývají, nevystupují izolovaně.(7)

2.4.3 BARIÉRY TVOŘIVOSTI

V díle Tvořivost – techniky a cvičení se bariéry tvořivosti rozdělují na vnější a vnitřní.

Mezi vnitřní bariéry řadíme pocit nedostatku času, kdy se dostáváme do stresového stavu, zablokuje se naše tvůrčí myšlení a nenapadají nás žádné kreativní nápady. Je proto důležité pracovat s časovým předstihem, abychom tomuto stavu předcházeli. Mezi další vnitřní bariéry patří vnitřní konflikty, nejistota, starosti, únava, nedostatek spánku či pohybu. Vnitřní bariérou může být i nejistota ve vztahu k našemu okolí. Jedinec může mít strach ze selhání, proto je potřeba mít podporu ve svém okolí, ať už je to rodina, či spolupracovníci a vědět, že nás podpoří.

Do vnějších bariér se řadí především prostředí, ve kterém žijeme či pracujeme. Nevhodné mohou být malé a tmavé místnosti, ale i místnosti vymalované ostrými barvami, velkým nepřítelem tvořivosti je hluk.

Tvořiví jedinci by neměli být ovlivněni stálou pracovní dobou. Někteří lidé jsou „noční sovy“, jiní zase „ranní ptáčata“, nelze od nich očekávat kreativní nápady v jinou dobu, než je jim vlastní.

Jak bariéry překonávat

- Je potřeba jasně definovat problém a nalézt jeho podstatu
- Když známe cíl, známe podstatu našeho trápení, proto je nutné jasně definovat cíl
- Pokusit se nalézt co nejvíce cest, které vedou k našemu cíli
- Zjistíme, jestli nelze cíle dosáhnout řešením jiné úlohy – „okružní cestou“
- Ztvárnit ve svých představách konečný, ideální stav
- Zjistit možné překážky dosažení cíle
- Zjistit, co je příčinou překážek, v čem spočívají
- Zvážit změnu podmínek, zkusit opačné řešení
- Nepostupovat pouze jedním postupem, ale hledat co nejvíce možností
- Být trpělivý, nečekat, že se řešení objeví hned(6)

Příčiny překážek kreativity

V díle Příručka pro uživatele mozku od P. J. Howarda najdeme popisy jednotlivých překážek v oblasti rozvoje kreativity.

Mezi první příčiny se řadí kritická povaha. Jedinec přistupuje ke svému zadání s přísně danými kritérii a odmítá je během procesu měnit, nemění své názory a přesvědčení.

Vliv na rozvoj kreativity může mít také druh osobnosti. Bylo prokázáno, že introverti jsou méně kreativní než lidé extrovertní. Vyšší mírou kreativity by měli také vyzařovat sangvinici a cholericí oproti melancholikům a flegmatikům. V dnešní době se však vyskytují i studie, které tato tvrzení vyvracejí. Nutno mít tedy na paměti, že míra kreativity a rigidity jedince je velmi individuální.

Kreativní uvažování a myšlenkové činnosti člověka mohou být ovlivněny také nesprávnou životosprávou. Zejména se jedná o nedostatek bílkovin a komplexních sacharidů, nebo například zvýšený příjem jednoduchých cukrů.

V oblasti lidského myšlení je velmi důležitou složkou fyzická kondice. Kvalitní fyzická zátěž je podstatná a nezbytná pro efektivní práci mozku. V rámci pohybové aktivity je také dobré zařadit při práci pravidelné protahování či provětrávání.

Velmi negativní vliv na naše kreativní myšlení můžou mít emoce, v tomto případě strach.

V procesu kreativního myšlení nalezneme strach z těchto příčin

- Strach, že bude naše řešení odmítnuto
- Strach, že daný úkol nezvládneme vyřešit
- Strach, že budeme zesměšněni
- Strach, že ztratíme svou hrdost
- Strach, že míra kreativity nebude dostatečná

V případě, že zadaný problém řeší celá skupina, může být překážkou celkové špatné nastavení této skupiny. Je potřeba dbát na význam každého jedince, ale taktéž na nasazení celé skupiny. Kamenem v cestě nemusí být nutně jen jeden člen skupiny, ale i skupina jako celek, pokud je složení skupiny nekvalitní či v ní momentálně nepanuje dobré naladění.

Podle teorie R. Sperryho je překážkou v kreativitě také převaha levé mozkové hemisféry. Mozek je anatomicky i funkčně rozdělen na dvě hemisféry – pravou a levou. Levá hemisféra je dle Sperryho logická, lineární, verbální a analytická a její převaha může být na škodu kreativnímu myšlení. Je tedy důležité rozvíjet obě hemisféry.

Další příčinou překážky může být obava z narušení daného statu quo. Tato obava může být oboustranná – ze strany řešitele i zadavatele. Řešitel se bojí, že jeho řešení nebude dostatečně kreativní a nebude přijato, zadavatel se může obávat výstupu z jeho zvyklostí, a proto často při zadání úkolu stanovuje předem daná kritéria. Je potřeba pojmout kreativitu jako zcela svobodný proces.

Mezi překážky může patřit také nevhodný způsob dotazování a zadávání úkolu. V případě dotazování se doporučuje zadávat otázky otevřené, které umožňují větší množství variant, zatímco otázky uzavřené nabízejí varianty pouze dvě.

Překážka může nastat i tehdy, kdy nejsme schopni změnit způsob našeho myšlení, uvažování, hodnocení, dochází poté k myšlenkové nepružnosti. Pokud nejsme flexibilní, jen stěží můžeme dojít ke kreativním výsledkům. I kreativní postup se nakonec může stát

myšlenkově nepružným – pokud se nám osvědčí nějaký kreativní způsob a rozhodneme se ho uplatňovat neustále, zjistíme, že například skupina, se kterou pracujeme, nebude nadále reagovat kreativně. Mezi vlastnosti kreativního jedince patří i schopnost flexibilně změnit kreativní techniky.

S výše popsaným bodem velmi souvisí i bod následující, tj. neschopnost změnit úhel pohledu. Jedním ze způsobů, jak tomuto problému předcházet je pracovat ve skupině – čím více lidí, tím více možných pohledů na problém. Pokud budeme totiž na problém nazírat jen z jednoho úhlu pohledu, naše výtvořiny budou o to rigidnější. V případě skupiny můžeme po každém jedinci chtít jeho vlastní návrh na řešení a získat tak více možností. Požadovat více způsobů řešení z různých úhlů pohledu lze využít i v případě, že je řešitelem jedinec.

Překážkou v kreativním procesu může být i to, když se zadavatel či jeden z členů skupiny snaží ujmout moci. Pokud nám například zadavatel klade přesně dané požadavky, nenechává nám volnou ruku, nebo dokonce do procesu tvoření zasahuje, může to velmi ovlivnit práci řešitele, výsledek, ale také tím lze řešitele velmi odrazovat od kreativního uvažování.

Podle M. Saligmana (1991) je pesimismu postoj, který může velmi ovlivňovat kvalitu lidských schopností, a to i kreativity. Saligman prohlašuje, že jak pesimismu, tak i optimismu se lze vyučít a jako jednu z metod doporučuje svou metodu ABCDE.

Velkým nepřítelem kreativního myšlení je již zmíněný nedostatek času, obecně jakýkoliv limit je vrahem kreativity. Pokud nemáme dostatek času, může se stát, že námi zvolenou kreativní techniku nedokážeme úplně naplnit, a to se odrazí na výsledném produktu. Při práci ve skupině může být pro některé členy demotivující, pokud se kvůli časové tísní například nedostanou ke slovu, nebudou moci vyjádřit svůj názor a nápad, ubíráme si tak také několik možných způsobů, jak na problém nahlížet. Je důležité jasně vymezit časový rámec, rozvrhnout časovou strukturu, začlenit pravidelné přestávky při práci a zvolit vhodnou techniku dle časové náročnosti, tudíž nevybírat takovou techniku, kterou nelze za daný čas stihnout.

Poslední překážkou, o které se v díle můžeme dočíst, je nesouměrnost úkolů a schopností. Jednoduše řečeno, zadavatel či vedoucí procesu přecení možnosti řešitelského týmu. Na řešitele tímto působí tlak, kterému se ne vždy dokáže efektivně bránit. Objeví se strach,

pesimismus, myšlenková nepružnost, časový tlak a další faktory, které negativně ovlivňují kreativní myšlení. U řešitele vznikne blok, který lze odstranit několika způsoby:

- Odmítneme úkol, na který my sami, či skupina nestačí.
- Upravíme zadání, rozdělíme úkol na několik dílčích částí, skupina pak řeší část, ke které má potřebné schopnosti a možnost ji naplnit.
- Podřídíme skupinu ve prospěch zadání. Úkol je v tomto případě brán jako výzva pro celou skupinu, která je nucena rozvíjet své kompetence tak, aby byly adekvátní k zadání. Nelze takový postup použít v případě, máme-li zadány nějaké limity, jako například čas.(5)

2.4.4 PROCES KREATIVITY

Existuje mnoho verzí teorie kreativity a jejích definic, v oblasti tvořivého procesu se však odborníci vesměs shodnou. Jedná se o dynamický děj, proto bylo nutno rozdělit celý proces na dílčí procesy. Nejprve byl proces rozdělen na pět fází, takto proces rozdělil J. Deweye, nicméně později se prosadil názor, že čtyři části lépe vystihnou celý proces.

Nejčastěji se uvádí čtyři fáze podle Poincarého. Fáze jsou pevně stanoveny, avšak není určena přesná návaznost a možné je i fáze prolínat. Čtyři fáze podle Poincarého jsou preparace, inkubace, iluminace a verifikace. Všechny čtyři fáze rozebereme níže.

Preparace neboli příprava představuje situaci, která předchází řešení úkolu. Jedná se o nalezení problému, což je část stejně důležitá jako řešení problému. Do fáze preparace spadá i vzdělání a životní zkušenosti.

Druhou fází je inkubace neboli zrání. Tato fáze začíná tím, že problém vymezíme a stanovíme první hypotézu, končí tím, že nalezneme řešení. Ve fázi inkubace velmi často využijeme podvědomé aktivity – intuice. Intuice se tu setkává s myšlenkovými aktivitami. Často zde hraje svou úlohu i transfer – vlastnosti a vztahy jednoho jevu se přenáší na jiný jev nebo objekt. Je potřeba volit správné kombinace, abychom dosáhli ideálního řešení.

Třetí fází je iluminace neboli osvětlení. V této fázi nacházíme řešení, a to úplně nebo jen částečně. Významnou roli hraje v této fázi představivost, imaginace, intuice a fantazie. Rozdíl v kvantitě a kvalitě těchto schopností je právě jedna z příčin odlišností v tvořivém myšlení a jednání jedinců. Tvoření nových myšlenek a nápadů umožňují metody, jako je například brainstorming.

Poslední fází je verifikace neboli ověření. V této fázi ověřujeme naše řešení problému v praxi, to znamená, že zjistíme, zda-li náš produkt, řešení odpovídá kritériím kreativity. Do takových kritérií patří novost, použitelnost a správnost. Tato fáze se dělí ještě na realizaci (aplikace objektů, které jsme získali ve fázi přípravy, inkubace a iluminace na určený problém) a evaluaci (kontrolujeme a upravujeme výsledky, hodnotíme je a ověřujeme).

Veškeré uvedené fáze jsou pro tvořivý proces nepostradatelné a nelze určit, která z fází je nejdůležitější.(7)

2.5 METODY

2.5.1 TECHNICKÁ TVOŘIVOST

Technická tvořivost je někdy považována za podřadnější oproti tvořivosti umělecké. Je to přitom ve své podstatě právě technická tvořivost, co tvoří základ tvořivosti umělecké – nejdříve totiž musel vzniknout nástroj, který je produktem tvůrčí činnosti. Technická tvořivost v mateřské škole také pokládá základy pro výuku technické výchovy na základních školách. (7)

2.5.2 VÝTVARNÁ TVOŘIVOST

Přibližně ve druhém roku věku dítěte vzniká výtvarný projev, podobně tedy jako řeč. Výtvarný projev dítěte odráží jeho vývojovou úroveň vnímání a zvláštnosti dítěte – charakterové, věkové nebo individuální. Je ovlivněn tím, jakou má dítě schopnost tvořit, jaké jsou rozdíly v psychice dětí a náročnosti či vhodnosti zadaného úkolu. Výtvarný projev se mění s přibývajícím věkem a také vlivem okolního prostředí dítěte. Měl by být však stále plný dětské radost, že něco zkoumá, tvoří a objevuje své schopnosti.

V mateřské škole je výtvarná činnost nenahraditelnou součástí výchovného působení pedagogického pracovníka. Snahou každé učitelky by mělo být, aby byl výtvarný projev dítěte osobitý a samostatný. Učitelka je tím, kdo zadává výtvarný úkol, nabízí škálu možností, jak úkol zpracovat (materiál, pomůcky), motivuje děti k využití vlastních představ a osobitému zpracování, povzbuzuje k dokončení úkolu, vysvětluje případné nejasnosti zadání, hodnotí sebe, hotové výtvary a dětskou invenci.

Výtvarné úkoly mají vycházet z prožitků a autentických situací – motivujeme děti pomocí říkanky, navzájem si vyměňujeme zážitky, pozorujeme změny v přírodě vlivem změny ročního období, diskutuje o tradicích, zvycích naší i jiné kultury.

Výtvarná výchova velmi přispívá k vývoji celé osobnosti. Celý výtvarný projev začíná v hlavě (myšlenky, fantazie), je doprovázen nejen emocemi, ale i vnějšími činnostmi, podněty, jež jsou materiální, vnímatelné hmatem a zrakem. (8)

2.5.3 DRAMATICKÁ TVOŘIVOST

Dramatická výchova se řadí mezi pět základních oborů estetické výchovy. Může být vnímána jako zájmová činnost, jejímž produktem bývají divadelní, přednesová či loutkářská představení.

Pokud zařazujeme dramatickou výchovu u dětí předškolního věku, je důležité děti nadchnout, motivovat, udržovat pozitivní naladění a udržet zájem o hru. To lze docílit například četbou příběhu, pomocí různých zajímavých předmětů nebo i zařazením hry s pravidly. Je potřeba udržet ve třídě příjemnou atmosféru, dítě musí mít pocit důvěry a dostatek prostoru k uvolnění a vyjádření názorů a pocitů, bez toho, aby se muselo bát jakéhokoliv zesměšnění. Úkoly z dramatické výchovy vybíráme a připravujeme tak, aby byly srozumitelné, jednoduché a konkrétní. Obtížnost úkolu má odpovídat věku a vývojovému stupni, ve kterém se dítě právě nachází. Zařazujeme aktivity verbální, pohybové, střídáme soustředění a uvolnění, klid a ruch, prožitek a věcnou informaci. Čím menší jsou děti, tím více by měl být v dramatické činnosti zastoupen pohyb a zároveň méně slov. Je potřeba respektovat dětskou potřebu pohybu. Jakmile učitel vycítí uvádající pozornost dětí, měl by zařadit rušnou aktivitu, při které děti vypustí energii, kterou nastřádaly během klidnějších činností. Zejména u menších dětí je potřeba nastavit hranice mezi fikcí a realitou, tedy mezi hrou a skutečností. Dítě dokáže být naprosto svobodné jen, pokud ví, že se jedná o hru. (9)

2.5.4 HRA

Hra souvisí s rozvojem kognitivních struktur a motoriky. Pestrost a spontánnost hry, zapojení dítěte do hry a soustředění se na hru závisí na mnoha faktorech. Mezi tyto

faktory patří atmosféra v rodině, množství času či herní kamarádi, to mohou být nejen vrstevníci, ale i zvířata nebo skupina hraček.

V předškolním období najdeme celý výběr herních možností:

- Hry nepodmíněně reflexní neboli instinktivní. Patří sem hry experimentační – kousání, cloumání předměty, tahání.; hry lokomoční – skákání, pobíhání, plavání, přeskokování; hry lovecké – číhání, honičky, vyskakování na herní partnery; hry agresivní a obranné – unikání, pronásledování, škádlení, zápasení, hra na schovávanou; hry sexuální – dvoření, milostné zápasení; sběratelské – sběr různých předmětů, například kamínků či knoflíků.
- Hry senzomotorické. Mezi senzomotorické hry patří hry dotykové a haptivní – ohmatávání předmětů, uchopování, trhání, lechtání; hry motorické – házení, lezení, chůze pozadu, chůze po špičkách, atletické hry, hry rytmické a taneční; hry sluchové – troubení, bubnování, zvonění, výskání, pískání, řev, hudebně-rytmické hry; hry zrakové – prohlížení obrázků, zrcadlení, hra s barevnými předměty.
- Hry intelektuální. Mezi intelektuální hry patří hry funkční – houpání, přelévání vody, přesypávání sypkých materiálů, hrabání tunelů; hry námětové – hra na lékaře, listonoše, řidiče, zvíře; hry napodobivé – domácí práce, holení, kouření; hry fantastické – rozhovor s imaginární osobou, ošetřování panenek; hry konstruktivní – řezání, stříhání, stavění, zatloukání hřebíčků; hry hlavolamné a skládací – otevírání skříněk, skládání obrazců; hry kombinační – dáma, šachy, rébusy, křížovky.
- Hry kolektivní. Mezi kolektivní hry patří hry soutěživé – míčové hry, střílení, akrobatické hry; pospolité – turnaje, hra na klub či spolek, hra na školu, hry dramatické; hry rodinné – hra na rodiče, péče o děti, hra na rodinu; hry stolní – domino, karetní hry, loto, deskové hry.

To, který typ hry dítě vyhledává nejčastěji může odhalit, jakým směrem s bude ubírat v dalším vývoji. Dítě má mít možnost hrát si spontánně a mít na hru dostatek času. Velký vliv hrají ve vývoji hry rodiče. Právě rodiče formují učební a pracovní návyky svého dítěte, budují autoritu a kvalitní vztah svého dítěte k sobě samému. Dítě vidí své rodiče v reálných situacích, vnímá jejich postavení mezi okolními lidmi, tím může dítě formovat své chování, svou roli a očekávat svůj další vývoj.(1)

2.6 PROČ ROZVÍJET TVOŘIVOST?

Tvořivost nám přináší jistý pocit spokojenosti. Pokud jsme tvořiví, jsou pro nás situace, kdy je po nás vyžadováno tvořivé myšlení příjemné. Děti mají schopnost vyjadřovat se naprosto bez jakýchkoliv omezení, to se však může zlomit ve chvíli, kdy jsou za své tvořivé činy nějakým způsobem potrestány. Jakmile tuto zkušenost získají, může se jejich schopnost tvořit ustrnout a dále se nerozvíjet. Když děti vyrostou, mohou si najít nějaké způsoby vyjadřování, avšak vždy už budou žít s pocitem ukřivděnosti a mohou mít také neustálou potřebu být přijímáni takoví, jací jsou, bez jakéhokoliv posuzování, které je jim nepříjemné. Schopnost tvořit je tedy úzce spojena se sebeúctou. (3)

2.7 VLIV UČITELE NA ROZVOJ KREATIVNÍHO MYŠLENÍ

Učitel v mateřské škole tráví s dětmi často většinu dne, proto nelze zanedbat jeho vliv na děti ani v oblasti rozvoje kreativního myšlení.

V díle Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí můžeme najít sedm zásad, jak podporovat kreativní myšlení u dětí.

První zásadou je děti nehodnotit ve stylu „zkoušení“. Nepoužíváme věty typu „To je špatně“, „Neumíš vymyslet nic nového“, děti mezi sebou neporovnáváme.

Druhou zásadou je dobrovolnost. Zadané úlohy mají být pro děti hrou a zábavou, nejedná se o soutěž. Pokud se nejdříve děti chtějí postavit do pozice pozorovatele, necháme jim tuto možnost. Po různě dlouhém čase většina dětí najde zájem zapojit se do aktivit a chtějí se samy zapojit. Pokud jsou děti přesycené, hru ukončíme a pokračovat můžeme jindy.

Třetí zásadou je pocit bezpečí. Děti by neměly mít pocit, že jsou zkoušené. Děti bychom měli povzbuzovat, chválit, nenutit je vystupovat před dětmi jako jednotlivce, pokud nechtějí a dát jim možnost vystoupit s kamarádem, pokud jim to bude příjemnější. Některé děti mohou mít nepříjemné pocity, pokud se jim nedaří vymyslet řešení zadaného úkolu, vracíme se k první zásadě – nehodnotit.

Čtvrtou zásadou je humor. S dětmi se můžeme společně zasmát vtipným řešením, se kterými děti přijdou. Musíme si však dát pozor, aby nedošlo k zesměšňování.

Pátou zásadou je radost. Činnosti by měly být pro děti potěšením a zábavou. Proces hledání problému by měl být stejně obohacující a důležitý jako výsledek.

Šestou zásadou jsou pochvaly. Je potřeba cenit snahu dětí, pochválit je i v případě, že jejich nápady nejsou příliš kreativní.

Poslední zásadou je hra. Veškeré činnosti mají být pro děti hrou. Nejedná se o učební látku. Je potřeba nepřepínat dětské síly.

V díle Rozvíjíme vnímání a tvořivost dětí, nalezneme osm výchovných opatření, která by učitel v mateřské škole, v oblasti rozvoje kreativního myšlení, neměl opomenout.

Prvním opatřením je podpora volné hry dětí, hru nepřerušujeme a nekritizujeme.

Druhou zásadou je poskytovat dětem všestranné podněty – duchovní i materiální

Třetí zásadou je podpora rozvoje představivosti a fantazie. Zároveň rozvoj schopnosti rozlišovat, co je fantazie a co realita.

Čtvrtou zásadou je dopřávat dětem dostatek příležitostí k rozvoji pohyblivých a bohatých představ.

Pátou zásadou je nezačínat s rozvojem logického myšlení předčasně na úkor představivosti.

Šestou zásadou je neztotožňovat tvořivost a dětskou spontaneitu. Tvořivé jednání je založeno na zpracování zkušeností a představ, je ale také podmíněno vědomostmi a zkušenostmi, které dítě získá nespontánně, učením. K rozvoji tvořivosti velmi přispívá vhodná a záměrně zvolená vzdělávací nabídka.

Sedmou zásadou je poskytování dostatku příležitostí k přetvářecím činnostem a stimulovat je.

Osmou zásadou je zformulovat nabídku činností jako příležitost pro řešení problému. V zadání necháme nějaké „mezery“, které musí děti překlenout.

Tvořivá učitelka je základním předpokladem pro rozvoj tvořivého myšlení a navození tvořivých procesů v předškolním vzdělávání. Taková učitelkadovede pro děti vymýšlet a plánovat takové aktivity, které podněcují tvořivé procesy. Nalézají, obměňují a využívají všechny interakční oblasti RVP PV a dokáže rozpoznat tvořivé chvíle v procesu tvoření i ve výsledcích dětských prací.(10)

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI

Praktická část své bakalářské práce byla provedena v mateřské škole, ve které pracuji od ledna 2020, její prostory a vybavení tedy již velmi dobře znám a vím, s čím zde lze pracovat a co mám pro děti všechno k dispozici. Rozvoj kreativního myšlení je důležitou oblastí nejen v předškolním vzdělávání. Děti rozvojem této oblasti rozvíjí svou osobnost, schopnosti a dovednosti, které jsou nezbytné nejen pro navazující studium, ale i do dospělého života. Učí se samostatnosti, ale i spolupráci, učí se vyslechnout a respektovat názory a nápady ostatních, domlouvat se na kompromisech, hledat nová řešení daných úkolů, realizovat své vlastní nápady a řešení, rozvíjí se jejich sebejistota i schopnost sebereflexe. Pro kvalitní rozvoj kreativního myšlení je nezbytné umět nalézt kreativní chvílky v běžném denním programu a nabízet dětem kreativní činnosti z různých oblastí vzdělávání. Je potřeba ve třídě udržovat přátelskou atmosféru, dítě potřebuje mít pocit bezpečí, trpělivosti a důvěry, musí vědět, že nebude se svými nápady a kreativními řešeními nijak zesměšněno či poníženo, a to ani pedagogem, ani ostatními dětmi. Stejně jako v průběhu celého předškolního vzdělávání, i při rozvoji kreativního myšlení je nutno věnovat pozornost a brát ohled na individuální potřeby, či speciální vzdělávací potřeby dítěte, volíme tedy vhodný způsob komunikace, děti nepřetěžujeme, ale ani nepodceňujeme, v obou případech poté může dojít k deprivaci. Volíme činnosti různorodé a takové, které vycházejí ze zájmů a potřeb dětí. Vedeme děti k rozvoji sebereflexe a reflektujeme i svou vlastní pedagogickou činnost. Na základě vlastní sebereflexe upravujeme a plánujeme další průběh vzdělávání a výběr aktivit.

Pro praktickou část bakalářské práce bylo vybráno pět úkolů pro rozvoj kreativního myšlení dětí právě z různých vzdělávacích oblastí. Byly dodrženy podmínky pro kvalitní vzdělávání a rozvoj. Vybrané činnosti byly pro děti zajímavé a nové, ke každému bylo přistupováno podle jeho individuálních potřeb a po každé realizaci dostalo dítě prostor pro hodnocení nejen svého produktu a výkonu, ale i celé činnosti.

3.2 CÍL

Cílem praktické části je rozvíjet kreativní myšlení dětí, tvořivost při různých činnostech, originalitu nápadů, schopnost vymyslet nové řešení a také zvýšit jejich sebejistotu při realizaci a prezentaci svých vlastních produktů. Během jednoho pololetí by se měla tvořivost dětí rozvinout tak, aby se v březnových verzích zadaných úkolů ukázal posun dopředu v oblasti kreativity oproti úkolům zadaným v září. Úkoly mají děti tvořit naprosto samostatně, bez dopomoci pedagoga. Zkrátka tak, jak je to samotné napadne. Jednotlivými úkoly rozvíjíme kromě kreativního myšlení i další oblasti, jako je jemná motorika nebo řeč.

Výzkumné otázky:

- Jak budou děti reagovat na zadávání úkolů?
- Jak je možné děti motivovat k činnosti, aby všechny úkoly vnímaly jako hru?
- Jak lze po šesti měsících prokázat rozvoj kreativity?
- Jak lze během šesti měsíců zvednout míru sebejistoty v oblasti kreativity?

3.3 METODY

Úkoly jsou prováděny metodou experimentu. Při experimentu dochází k pozorování dané skupiny neboli vzorku. Je prováděn za účelem potvrzení či naopak vyvrácení určité hypotézy. V experimentu by mělo být přesně popsáno složení vzorku, postupy a podmínky, za kterých experiment probíhá, s podmínkami lze v průběhu experimentu manipulovat. Experiment by měl být za účelem ověření výsledků opakovatelný. (11)

Metodu experimentu jsme si zvolili právě pro jeho opakovatelnost. Naším cílem bylo dokázat posun dětí v oblasti kreativity za určité období, proto bylo potřeba experiment po daném časovém úseku zopakovat a následně porovnat výsledky prvních prací a výsledky prací provedených po uplynulém čase. Dalším důvodem pro výběr této metody byla možnost měnit podmínky v průběhu experimentu. Metodu experimentu jsme využili pro potvrzení či vyvrácení našeho očekávaného cíle.

3.3.1 PODMÍNKY EXPERIMENTU

- Neomezený časový limit – u každé činnosti je uvedena odhadovaná časová náročnost, je však potřeba dát dětem tolik času, kolik budou na činnost potřebovat. Nedostatek času může přivést děti do stresové situace, která ovlivní výsledek jejich činnosti. Děti proto není možné „popohánět“. Můžeme jim pomoci návodnými otázkami, pokud vyhodnotíme, že je to v dané situaci vhodné a užitečné. Návodné otázky využíváme k nasměrování dítěte určitým směrem, ne k urychlení činnosti.
- Motivace – do každé činnosti je potřeba děti vhodně namotivovat. Cílem motivace je probudit v dětech touhu po zpracování úkolu bez nutnosti příkazů. Děti mají aktivity bavit a díky správné motivaci, smysluplnosti činností a logické návaznosti učiva mohou rozvíjet různé oblasti formou hry a relaxace.
- Pomůcky – pro každou z jednotlivých činností jsou připravené pomůcky, které mohou děti bez omezení využít. Pomůcky a materiální vybavení musí být dostačující, aby děti nebyly v průběhu práce omezeny nedostatečným vybavením a nebyl tím ovlivněn výsledek jejich činnosti.
- Klima třídy – ve třídě musí panovat přátelská atmosféra, veškeré nápady a názory dětí je potřeba respektovat, čímž vzrůstá sebedůvěra dětí a postupně se zmírňuje stres a nervozita při prezentaci dětské práce. Nepříznivé klima negativně ovlivňuje rozvoj kreativního myšlení dětí a může mít velký dopad i na jejich budoucí život, pokud si z dětství ponесou nepříjemné zážitky v podobě posměchů, nepřiměřené kritiky či ponižování. Děti musí mít důvěru v pedagoga. Je důležité dát dětem pocit bezpečí a uvědomit je, že v případě potřeby mohou kdykoliv vyhledat pomoc přítomného učitele.

3.3.2 VÝBĚR VZORKU

Plnění úkolů se účastnily všechny děti ve třídě. Pro výběr prací, které rozebereme v praktické části, jsme použili metodu losování, které jsme zapojili jako součást hry během řízené činnosti. Do neprůhledného pytlíku jsme vložili malé kartičky s obrázky jednotlivých značek dětí, každé dítě si vytáhlo jednu kartičku a ukázalo nám ji. První dvě vylosované

kartičky (kos a konev) pro nás sloužily jako výběr prací ke zpracování do bakalářské práce. Děti však v losování pokračovaly dál, jakmile měl každý jednu kartu, navázali jsme hrou na rozvoj řečových a jazykových dovedností – každé dítě řeklo, jaký obrázek je na kartičce, poté samo, nebo společně rozpoznalo první a poslední písmeno, slova jsme vytleskávali na slabiky a počítali, kolik jich je, hledali jsme po třídě předměty, jejichž název začínal na stejné písmeno jako obrázek na kartičce a další činnosti.

Eliška – Eliška se narodila v lednu roku 2016, při zadávání prvních úkolů byla tedy pětiletá, v březnu už však šestiletá. V září nastupuje do základní školy, vyšetření školní zralosti nebylo rodičům doporučeno. Eliška je velmi komunikativní dítě, které rádo samo od sebe vypráví zážitky ze svého života mimo školu. Je to dítě velmi příjemné a ohleduplné k ostatním dětem i dospělým. Díky tomu, že žije s mladším bratrem, je zvyklá pomáhat menším dětem s oblékáním, naléváním pití a při podobných činnostech. Při ranních hrách si dokáže hrát s dětmi všech věkových kategorií, které ve třídě máme, avšak není pro ni problém hrát si i samostatně. Právě při ranních hrách často volí činnosti v našem „výtvarném koutku“. Děti zde mají k dispozici širokou nabídku výtvarného materiálu, některý je pro děti dostupný bez výhrad, zbytek materiálů používají děti spíše pod dohledem učitelky nebo alespoň tak, aby o tom pedagogický pracovník věděl – přijdou se tedy zeptat, zda mohou materiál nebo pomůcku použít a s učitelkou se domluví. Tím, že jsou pro Elišku tyto aktivity téměř každodenní záležitostí, je v oblasti výtvarného projevu velmi tvořivá a nápaditá. Přestože je Eliška sama od sebe velmi komunikativní, pokud po ní my vyžadujeme cílený řečový projev, nesmíme vyvíjet žádný nátlak a dostat ji do sebemenšího stresu. Eliška se pod tlakem „zasekne“ a další slova hledá jen velmi těžko a pomalu. Je proto potřeba přistupovat velmi vlídně a v klidu a dát Elišce dostatek času na rozmyšlení toho, co chce říct.

Soňa – Soňa se narodila v dubnu roku 2017, jsou jí tedy čtyři roky. Podle slov rodičů mívá Soňa „záchvaty vzteku“. Ve školním prostředí jsme u holčičky nikdy nezaznamenali ani náznak takového chování. Je velmi tichá, plachá a stydlivá. Po nástupu do mateřské školy trvalo velmi dlouho, než si začala s dětmi hrát. Adaptace byla dlouhá. Ne z důvodu, že by Soňa plakala a stýskala si po rodičích, ale velmi dlouze si zvykala na nové prostředí a ostatní děti. Veškeré nabízené činnosti odmítala a nejraději by celé dny jen seděla na koberci a pozorovala děti. Až po pár měsících si začala hrát nejdříve sama, pomalu se

přidávala k ostatním holčičkám. Dnes má Soňa ve třídě své „oblíbenec“, se kterými si hraje na denní bázi. Umí být velmi hlasitá, ovšem pouze pokud neví, že jí slyšíte nebo vidíte. V takovém případě okamžitě utichne, a jako kdyby se snažila „být neviditelná“. Při ranních hrách volí nejčastěji hry v dětské kuchyňce, vaří, hraje si s kamarádkami na rodinu a starají se o panenky. Ve výtvarném koutku jí příliš často nepotkáte. Sama od sebe vám Soňa moc slov neřekne, avšak když se zeptáte, odpoví vám na vše a zjistíte, že je velmi chytrá a všímavá, má vzhledem ke svému věku spoustu znalostí a ví toho víc, než by se od tiché holčičky očekávalo.

3.3.3 PRŮBĚH A ČASOVÉ ROZVRŽENÍ

Na začátku školního roku, hned v měsíci září, budou dětem zadány úkoly pro rozvoj kreativního myšlení. Obdobné či stejné úkoly budou dětem zadány na začátku druhého pololetí školního roku, v měsíci březen. Jedná se o pět úkolů z různých oblastí. Úkolů se účastní všechny děti přítomné ve škole. Tři z pěti úkolů probíhají v době ranních činností, jeden úkol je v rámci řízené činnosti a jeden úkol v době odpoledního odpočinku. Odhadovaná časová náročnost je uvedena u popisů jednotlivých úkolů, dětem bude však vždy dopřáno tolik času, kolik budou vyžadovat.

3.4 REALIZACE EXPERIMENTU

3.4.1 AKTIVITA Č.1 - CO SE VEJDE DO KRABÍČKY OD ZÁPALK (PROSTOROVÁ ORIENTACE)

V naší třídě jsou stanovena jistá pravidla. Jedno z pravidel pojednává o úklidu a říká se v něm, že každá hračka, každá věc v naší třídě, má své místo. Děti jsou zvyklé vracet hračky do jim určených šuplíků, skříněk, bedýnek, krabiček či poliček. Každá věc má zkrátka jedno své místo, kam pasuje. Co by se ale mohlo vejít do tak malé krabičky, jako je právě ta od zápalek? (12)

Děti přemýšlejí nad předměty, které by se mohly vejít do malé krabičky od zápalek, snaží se bez předchozího otestování odhadnout a v hlavě porovnat velikost předmětu a objem krabičky. Dochází tedy k rozvoji představivosti, která je důležitá pro pokračování ve vzdělávání i pro život v dospělosti. Podmínkou pro rozvoj představivosti je široký prostor pro experimentování. Dítě musí mít pocit bezpečí a důvěry, aby se nebálo udělat chybné rozhodnutí.

Cíl

Rozvoj kreativního myšlení, rozvoj představivosti – co je tak akorát velké, aby se do krabičky vešlo, rozvoj schopnosti sebereflexe, podpora sebejistoty, pro potvrzení rozvoje kreativity by mělo dítě v březnu vymyslet více možných odpovědí než v září či vymyslet méně odpovědí chybných.

Motivace

- Probudit v dětech zájem o účast při aktivitě tím, že se společně snažíme najít co nejvíce možných využití pro malou krabičku, místo toho, abychom ji hned vyhodili
- Podpora a povzbuzování při realizaci, ujišťování, že je v pořádku se mýlit
- Je možná soutěživost mezi dětmi – děti si mezi sebou sdělují počet správných odpovědí

Časová náročnost

Dobu trvání činnosti je odhadována na pět až deset minut. Ovšem děti mají možnost strávit činností kratší či delší dobu, podle toho, jak budou potřebovat. Dětem je pedagog k dispozici tak dlouho, dokud budou spolupracovat a budou stále aktivní, a ne myšlenkami

pryč. Celá činnost, jak v září, tak v březnu, probíhala po dobu tří dnů v době ranních činností.

Pomůcky

- Krabička od zápalek

Září 2021

Realizace

Práce s dětmi probíhala individuálně během ranních her. Vždy jsme se věnovali pouze jednomu dítěti, aby ostatní děti nebyly ovlivněny odpověďmi jiných a zároveň, aby dítě, se kterým pracuji, nebylo vůbec pod tlakem či nervózní z toho, že ostatní děti poslouchají. Celý úkol jsme vedli tak, aby jej dítě vnímalo jako hru. Snažili jsme se, aby děti jen bez zájmu neříkaly náhodná slova, co je napadnou, chtěli jsme v nich probudit co možná největší zvědavost zjistit, co se tedy do té krabičky vlastně vejde. Děti jsme se nejprve zeptali, jaké předměty ze třídy by se do krabičky mohly vejít, následně jsme dané předměty přinesli, položili na stůl a vyzkoušeli jsme, jestli se do krabičky opravdu vejdou. Na konci jsme společně spočítali, kolik předmětů bylo zvoleno úspěšně, a kolik se, byť jen o kousek, do krabičky nevešlo.

Eliška – Eliška si nejprve vzala krabičku do rukou a začala ji zkoumat. Prohlížela si ji ze všech stran, několikrát ji pootevřela a také rozebrala na dvě části. Zkoumala i materiál, zjistila, že je z papíru a zkusila krabičku zmáčknout. Poté ji položila na stůl, sledovala ji a začala říkat předměty, které se podle ní do krabičky vejdou. Během toho se zeptala, zda je nutné, aby se krabička dala zavřít, či může zůstat po vložení předmětu otevřená. Po vyjmenování většiny předmětů nastalo několika vteřinové ticho, které Eliška zakončila dalšími dvěma předměty a pak sebejistě dodala, že takhle je to vše. Vydali jsme se tedy posbírat předměty, které Eliška jmenovala, abychom je ověřili.

Soňa – Soňa si krabičku nejprve jen prohlížela, bez ohmatávání. Po vyjmenování prvních dvou předmětů vzala krabičku do ruky a zkusila ji otevřít, poté zase položila. Bylo potřeba Soňu ujistit o tom, že má času, kolik potřebuje a není na ni vyvíjet žádný nátlak. Ze začátku byla Soňa opět lehce nervózní, nervozita úplně opadla při shánění vyjmenovaných předmětů.

Výsledek

Eliška – Celkem bylo jmenováno dvanáct předmětů – jedna kostička lega, guma na gumování, panáček z lega, magnetická kulička, peříčko, hrací kostka, figurka ze hry Člověče, nezlob se, složený papírový kapesník, sponka do vlasů, víčko od fixu, plastový prstýnek s kytičkou a čokoládová mince. Všechny předměty si Eliška položila na stůl před ověřením jsme se zeptali, jestli si myslí, že se do krabičky každý z nich vejde. Odpověděla, že se podle ní do krabičky nevejde prstýnek s kytičkou. Po ověření jsme zjistili, že do krabičky se nevejde prstýnek s kytičkou, víčko od fixu a čokoládová mince. Celkem bylo tedy úspěšně zvoleno devět z dvanácti předmětů.

Soňa – Celkem bylo jmenováno sedm předmětů – hrací kostka, střevíček od Barbie panenky, vojáček, puzzle, kostička z domina, sponka a gumička do vlasů. Předměty jsme vyskládali na stůl. Na otázku, jestli si Soňa myslí, že se do krabičky vejde každý z předmětů, odpověděla, že ano. Po ověření jsme zjistili, že se do krabičky nevejde vojáček a kostička z domina. Úspěšně bylo tedy zvoleno pět ze sedmi předmětů.

Březen 2022**Realizace**

Eliška – Eliška i tentokrát vzala krabičku do ruky a začala vyprávět příběh, jak se doma trochu popálila, sice ne zápalkou, ale zapalovačem. Po vyslechnutí příběhu a krátkém povídání jsme se vrátili zpět k úkolu. Eliška se nejprve dívala na krabičku a přemýšlela. Jmenovat předměty začala přibližně po třiceti vteřinách. Neopakovala se ani v jedné odpovědi, odpovídala rychle, poté se odmlčela na několik vteřin a dodala poslední předmět. Předměty si přála přinést sama. Sama si je vyskládala na stůl.

Soňa – Soňa si vzala krabičku do ruky a zkusila ji několikrát otevřít a zavřít. První dva předměty řekla hned, bez delšího přemýšlení, zbylé předměty říkala postupně, vždy mezi nimi bylo několik vteřin přemýšlení. Po posledním předmětu sama dodala, že je to vše, protože více už jí toho nenapadá.

Výsledek

Eliška – Celkem bylo jmenováno 16 předmětů – gumička do vlasů, dřevěný panáček, kartička z pexesa, puzzle, špendlík, kulatý magnet, vatová kulička, písťalka, razítko,

ulomená tuha z pastelky, rolnička, bonbon, semínko řeřichy, víčko od PET lahve, prstýnek s kamínkem a dřevěné písmeno na suchý zip. Eliška si všechny předměty vyskládala před sebe na stůl a už při tom mi řekla, že razítko se do krabičky asi nevejde. Po ověření jsme zjistili, že se razítko opravdu do krabičky nevejde. Stejně jako písťalka. Celkem bylo úspěšně zvoleno čtrnáct z šestnácti předmětů.

Soňa – Celkem bylo jmenováno 8 předmětů – sponka a gumička do vlasů, červeno – žluté autíčko, bonbon, magnetická kulička, řetízek, knoflík, kamínek. Se Soňou jsme našli veškeré předměty, které vyjmenovala. Na otázku, zda si myslí, že se do krabičky všechny vejdou, odpověděla, že ano. Po ověření jsme zjistili, že se všechny předměty do krabičky vešly. Celkem bylo tedy úspěšně zvoleno osm z osmi předmětů.

Jak si vedly ostatní děti

Pro všechny děti byl tento úkol něčím zcela novým. Probudila se v nich velká zvědavost, a když viděly první dítě úkol plnit, chodily se zvědavě ptát, co je to za úkol a kdy si ho mohou také zkusit. Bylo potřeba nenechat je pozorovat děti při plnění úkolu, aby později jejich odpovědi nebyly ovlivněny právě tím, co viděly a slyšely u jiných dětí. Úkolu se zúčastnily všechny děti, které byly zrovna přítomné ve třídě. U dětí, které v září chyběly a plnily úkol jen v březnu, nemám srovnání. Děti, které plnily úkol v září a následně i v březnu bylo dohromady čtrnáct. U deseti dětí došlo k navýšení počtu odpovědí, avšak spousty odpovědí se opakovalo. U jedenácti dětí se snížil počet chybně zvolených předmětů. Činnost byla od všech dětí vnímána kladně, nikoho nebylo potřeba do úkolu motivovat více než tím, že mají možnost vyzkoušet si aktivitu, která právě probíhala.

Závěr

Obě děvčata dokázala v březnu vyjmenovat více předmětů než v září. Eliška vymyslela o čtyři předměty více, chyb bylo v březnovém úkolu o jednu méně než v září. Její odpovědi se neopakovaly a některé mě velmi překvapily – zejména ulomená tuha od pastelky a semínko řeřichy. Soňa v březnu vyjmenovala o jeden předmět více než v září, dvě odpovědi se opakovaly, ovšem zatímco v září byly dva předměty zvoleny neúspěšně, v březnu se do krabičky vešly všechny předměty, které Soňa vyjmenovala.

3.4.2 AKTIVITA Č. 2 - STROM ROČNÍCH OBDOBÍ (JEMNÁ MOTORIKA)

Roční období je téma integrovaného bloku, které lze zařadit kdykoliv během roku, existuje nespočet nápadů na tvoření, hudební, dramatické i pohybové aktivity, které lze do tohoto bloku zapojit. V naší třídě se během roku věnujeme všem ročním obdobím, proto jsme se rozhodli jeden úkol věnovat právě tomuto tématu. Úkolem bylo nakreslit strom a dotvořit ho tak, aby vyjadřoval dané roční období. K plnění úkolu je možné využít jakýchkoliv materiálů a pomůcek, které jsou k dispozici.

Výtvarná a pracovní činnost je oblast, bez které si předškolní vzdělávání nelze představit. Výtvarnou a pracovní činností rozvíjíme jemnou motoriku zahrnující grafomotoriku, vizuomotoriku a další oblasti, jejichž rozvoj je nezbytný pro nástup dítěte do ZŠ a další pokračování ve vzdělávání. Nedostatečná úroveň rozvoje jemné motoriky může být důvodem k dokladu školní docházky, proto je potřeba tuto oblast neopomenout. Výtvarná a pracovní činnost je jedním z nejzákladnějších způsobů, jak jemnou motoriku rozvíjet, proto jsme se rozhodli zařadit do praktické části i úkol z těchto dvou druhů výuky.

Cíl

Rozvoj kreativního myšlení, rozvoj jemné motoriky, rozvoj schopnosti sebereflexe, podpora sebejistoty, zařazení nestandardních materiálů a pomůcek do výtvarné a pracovní činnosti, vymyšlení svého osobitého nápadu ke ztvárnění, pro potvrzení posunu v oblasti kreativního myšlení je potřeba zapojit další nové materiály, pomůcky či techniky

Motivace

- Společné povídání o ročním období, které právě probíhá, zjistíme, co již děti vědí a vyměňujeme si společně další znalosti, poznatky a charakteristické prvky ročního období, zapojení říkanky a písničky na dané téma
- Pozorování přírodních změn vlivem změny ročního období, v rámci pobytu venku zařazení více procházek lesem a přírodou
- Vystavení hotových výtvorů a tím zapojení dětí do výzdoby školních prostor
- Možnost využití materiálů a pomůcek, které děti ještě neznají, děti tedy mohou vyzkoušet jim známé i nově vymyšlené techniky za použití jiných materiálů, než jsou zvyklé

Časová náročnost

Činnost je součástí ranních her, každé dítě má na zhotovení úkolu tolik času, kolik je potřeba. Odhadovaný čas na zhotovení je dvacet minut. Dětem však dáme času dostatek, a pokud budou chtít pracovat déle, bude jim to plně umožněno. Stejně tak je ale možné zhotovit výtvar i za mnohem kratší čas, záleží čistě na dětech. Celá činnost probíhala po dobu deseti dnů, během kterých stihly své nápady vymyslet a ztvárnit všechny děti.

Pomůcky

- Bílé čtvrtky, veškerý materiál, který je pro děti k dispozici – tužky, pastelky, fixy, temperové a jiné barvy, razítka, třpytky, barevné papíry, látky a jiné materiály, knoflíky, raznice, štětce, houbičky, vata, vatové tyčinky a spoustu dalších pomůcek a materiálů

Září 2021

Realizace

Než jsme se pustili do samotného úkolu, věnovali jsme se několik předchozích dní tématu „Podzim“. Pozorovali jsme s dětmi přírodu, její změny, počasí, barvy a vše, co se venku děje. Součástí bylo i seznámení s říkankou o podzimu, která mohla v dětech ještě o něco více rozšířit znalosti a povědomí o tomto ročním období. Protože se jednalo o začátek školního roku, naše školní prostory postrádaly výzdobu, která by byla tvořena rukou dítěte, spíše než paní učitelky během přípravného týdne. Při pobytu venku jsme s dětmi vedli debatu o tom, jak podzim hraje krásnými barvami. Na naši otázku „Nebylo by, děti, hezké, aby i naše školka hrála takovými krásnými barvami? Co kdybychom si ten podzim trochu přinesli z venku dovnitř a školku vyzdobili?“ se ozval jednotný nadšený souhlas. Poprosili jsme děti, aby nám tedy další den připomněly, že se máme pustit do podzimního tvoření v naději, že si děti toto nadšení uchovají a druhý den opravdu přijdou s připomínkou tvoření – stalo se. Druhý den jsme se tedy postupně pustili do prvního tvoření, kterým bylo malování stromu a jeho dotváření tak, aby vyjadřoval podzimní období.

Eliška – Po celou dobu práce byla Eliška velmi sebejistá a nadšení ji neopustilo ani na chvíli. Pracovala velmi rychle a materiály střídala, jak se jí zachtělo. Při popisu výtvoru měla Eliška naprosto jasno, jak a proč vše namalovala tak, jak namalovala.

Soňa – Soňa byla zpočátku velmi nejistá, tak, jak je to pro ni typické. Při každém svém pohybu pro pastelku či fixu se rozhlížela, zda jí vidím a zda nedělá něco, co by neměla. Když ale zjistila, že má volnou ruku, a že do jejího tvoření nebudu nijak zasahovat, nervozita z ní trochu opadla a do tvoření se více ponořila. Když jsme si se Soňou o obrázku povídali, byla opět nejdříve lehce nervózní a tichá, pokládali jsme proto doplňující otázky, abychom jí trochu pomohli, a nakonec o výtvoru začala hovořit i sama.

Výsledek

Eliška – „Strom jsem namalovala hnědou barvou, protože všechny stromy kromě naší břízy jsou hnědé. Pár listů jsem si nakreslila tužkou a poté vybarvila taky těmito barvami jako strom. Poté jsem ale našla zbytky barevných papírů na stříhání a ostatní listy jsem stříhala z těchto papírů. Čárky na lístečkách jsem namalovala černým fixem. Namalovala jsem déšť, protože i dneska prší, a dneska je taky podzim, tak na podzim prší. Zbyly mi barvičky, a tak jsem s nimi namalovala spadané listí. Někam mi ale zmizel štětec, a tak jsem si nebrala nový, vzala jsem si radši chlupaté kuličky a namalovala to s nimi.“

Obrázek 1 - Eliška strom - září

Soňa – „Já jsem si strom nakreslila tužkou a pastelkou. Listy jsem také malovala tužkou a pastelkou, ale listy mi tolik nešly malovat a viděla jsem razítka lístečku. Razítka jsem vybarvila fixem a pastelkami. Tady okolo jsou listy, co už spadly ze stromu. Listy jsou i nad stromem, protože když fouká vítr, listy lítají i vysoko nahoru. Sluníčko jsem namalovala, aby se na nás usmívalo, i když je zima.“

Obrázek 2 - Soňa strom - září

Březen 2022

Realizace

Několik dní před zahájením úkolu jsme začali integrovaný blok na téma „Jaro“. I v tomto případě jsme pozorovali změny přírody a počasí. Zaměřili jsme se na pozorování zvířat, především ptactva, které se k nám po zimě opět vrátilo a v lese to rázem žilo všemi možnými zvuky. Seznámili jsme se s jarní písničkou „Jaro už je tu“, diskutovali jsme o

textu, který zpíváme a tím jsme navazovali na další a další symboly jara. I v tomto případě byla pro děti velkou motivací výzdoba našich nástěnek. Chtěli jsme s dětmi pomocí jarních obrázků jaro přivítat a zimě dát na pár měsíců sbohem.

Eliška – Eliška byla i v tomto případě velmi sebevědomá. Nad zpracováním zadání příliš dlouho nepřemýšlela a pustila se do práce. Materiály opět střídala, vynechala však tentokrát temperové barvy a zařadila metodu zapouštění barev, kterou jsme s dětmi poprvé zkoušeli v průběhu podzimu, při výrobě podzimního listí. Jako jediná ze všech dětí využila při tvoření knoflíky, které měly všechny děti k dispozici. Práce jí trvala déle než totožný úkol v září. Dvakrát již výtvar chtěla ukázat s tím, že je hotový, a nakonec si ho s dalším právě příchozím nápadem rychle odnesla zpátky do výtvarného koutku, kde svůj nápad zrealizovala a přidala k výtvaru další prvky. Eliška měla opět naprosto jasno v tom, co vytvořila a s nadšením výtvar popisovala, aniž bychom ji museli navádět otázkami.

Soňa – Soňa za posledního půl roku začala ve výtvarném koutku trávit mnohem více času. Vliv na její volbu ranních činností měly určitě holčičky, pro které je výtvarné tvoření denní záležitostí, se kterými se Soňa začala kamarádit až během podzimu. Lehká nervozita nastala i tak, ovšem trvala výrazně menší čas a Soňa se brzy ponořila do práce zcela bezstarostně. Zatímco v září byl její výtvar založený na pastelkách a fixech, tentokrát využila Soňa více nabízených možností. Nově se objevily temperové barvy a barevné drátky. Soňa byla při popisu svého výtvaru výrazně sebevědomější než před několika měsíci. Její komunikační a socializační schopnosti se obecně velmi rozvinuly. Sama od sebe Soňa výtvar příliš nepopsala, avšak na otázky dokázala odpovídat naprosto v klidu.

Výsledek

Eliška – „Strom jsem namalovala tmavě hnědou vodovou barvou, ale nejdřív jsem si ho nakreslila tužkou. Vodovými barvami jsem vyrobila i kytičky na strom, nejdřív jsem si připravila barevný papír, který jsem nabarvila právě vodovou barvou, a poté kytičky vystříhala. Doprostřed každé kytičky jsem nalepila knoflík. Ptáčky jsem namalovala černým fixem a sluníčko žlutým fixem. Nejvíce se mi líbí ty růžové kytičky, z takových rostou třeba třešně.“

Obrázek 3 - Eliška strom - březen

Soňa – „Strom je vybarvený tmavě hnědou temperou a listy jsem na větve „tupkala“ houpičkou se zelenou temperou. Kytičky jsem si namalovala vedle na papír tužkou a vybarvila pastelkami a fixy. Taky jsem žlutým fixem namalovala sluníčko a paprsky jsem udělala ze žlutých chlupatých drátků. Ty jsem nastříhala a přilepila ke sluníčku. Tady pod sluníčko jsem namalovala ptáčka, má červenou čepičku, je to datel, který jde léčit ten strom.“

Obrázek 4 - Soňa strom - březen

Jak si vedly ostatní děti

Tato činnost se setkala s velmi kladnými ohlasy. Děti v naší třídě jsou zvyklé tvořit, avšak spousta zadaných výtvarných prací jsou dány postupnými kroky, které dítě dělá, aby dosáhlo výsledného produktu, který je cílem. V tomto případě bylo vše v rukou dětí a tím se pro ně činnost stala velmi poutavou. Děti, které plnily úkol v září i v březnu, bylo dohromady šestnáct. Čtrnáct dětí zvolilo v březnu alespoň jednu novou výtvarnou

techniku, materiál či pomůcku oproti zářijovému zpracování. Největší úspěch sklidily temperové barvy, které třináct dětí použilo v obou verzích úkolu. Po předchozí motivaci chodily děti samy připomínat, že jsme si naplánovali výtvarnou činnost a ptát se, kdy už mohou začít. Činnost probíhala po dobu deseti pracovních dní a každé dítě mohlo začít, kdy chtělo. Pokud děti přestala práce v průběhu bavit, mohly přestat a měly možnost se k výtvaru později vrátit, pokud budou mít zájem. Ze všech prací zůstala jedna práce nedokončená.

Závěr

U obou děvčat se objevil posun ve výběru materiálů a výtvarných technik. V obou případech přibýlo u březnového úkolu dalších prvků oproti úkolu zadanému v září. Velmi se posunula Sonina schopnost popsat svůj výtvar a odůvodnit si, proč vše udělala tak, jak udělala.

3.4.3 AKTIVITA Č. 3 - VYPRÁVĚNÍ PŘÍBĚHU PODLE OBRÁZKŮ (ŘEČ A JAZYK)

Jazyková výchova a rozvoj jazykových schopností je nedílnou součástí předškolního vzdělávání, proto jsme se rozhodli jeden úkol zaměřit právě na tuto oblast. Čtení a vyprávění příběhů rozvíjí kromě řeči a slovní zásoby také představivost. Jedná se tedy opět o oblasti nezbytné pro další vzdělávání.

Na denní bázi u nás probíhá čtení a vyprávění příběhů dětem. S dětmi vždy společně příběh převedyprávíme, odpovídáme na otázky a doplňujeme a domýšlíme jiné možnosti pokračování děje. Děti v tomto úkolu samy vymýšlí celý příběh pouze podle ilustrací v knize, kterou dané dítě nezná a nemůže tedy vyprávět příběh, který je skutečně v knize napsán. (12)

Cíl

Rozvoj kreativního myšlení, rozvoj řečových a vyjadřovacích schopností, podpora sebejistoty v oblasti kreativity, výstup před dětmi s vlastními nápady, rozvoj slovní zásoby, rozvoj schopnosti vymyslet příběh pouze na základě ilustrací, pro potvrzení posunu v oblasti kreativity je potřeba prodloužit čas vyprávění či rozvoj schopnosti vyprávět příběh barvitěji, s více popisnými prvky či zápletkami

Motivace

- Dítě má možnost zkusit si roli paní učitelky tím, že bude dětem vyprávět pohádku před odpoledním spánkem
- Možnost vymyslet svůj vlastní příběh, zapojit svou představivost
- Vymyšlení vlastního příběhu může být pro dítě prostorem pro uplatnění svých vlastních přání a představ

Časová náročnost

Děti dostanou tolik času, kolik budou potřebovat. Předpokládaná doba vyprávění je pět až patnáct minut. Kdo bude potřebovat čas na vymyšlení příběhu, bude mu ho dopřán dostatek. Činnost bude probíhat v době po obědě, kdy se děti chystají odpočívat, probíhá v průběhu celého roku, kdy se děti postupně střídají.

Pomůcky

- Pohádková kniha s obrázky

Září 2021

Realizace

Zeptali jsme se dětí, kdo by si chtěl dnes zahrát na paní učitelku a zkusit dětem vyprávět pohádku před spaním. Zájem byl opravdu velký, a tak jsme se domluvili, že se budeme střídat. Dnes nám někdo poví pohádku, zítra jí zase poví někdo jiný. Dítě vždy dostalo pohádkovou knihu, kterou máme zrovna rozečtenou, takovou, o níž víme, že ji děti neznají. Každý, kdo měl zrovna roli paní učitelky, si mohl vybrat kteroukoliv pohádku z knížky. Kniha je plná obrázků, podle kterých děti vymýšlely příběh a vyprávěly ho kamarádům.

Eliška – Eliška se opět vrhla do úkolu s velkým nadšením. Nabídka zahrát si na paní učitelku se jí velmi líbila a ujala se příležitosti jako jedna z prvních. Dali jsme jí tedy k dispozici knížku a nechali jí ujmout se role. Eliška po celou dobu vyprávění zároveň stíhala i kontrolovat děti, zda někdo z nich nepovídá místo poslouchání nebo se nevrčí tak, aby to rušilo kamarády.

Soňa – Nebyli jsme si jistí, zda by Soňa měla zájem vyprávět pohádku před ostatními dětmi. Proto původně tento úkol ani neměl být součástí bakalářské práce, nicméně její

zájem natolik překvapil, že jsme se rozhodli úkol zahrnout. Soňa se také hned na začátku přihlásila, že by ráda vyprávěla příběh před spaním. Dostala proto jednoho dne příležitost předstoupit před děti v postelích a podle obrázků v knize jim vyprávět příběh, který vymyslí.

Výsledek

Eliška – Eliška vyprávěla příběh z knížky „Bolel a Lolek, nové příhody“, konkrétně pohádku „Bolel a Lolek na voru“. Celé vyprávění zabralo jedenáct minut. Eliška se do role učitelky vžila se vším všudy. Přestože obrázky z knížky viděla poprvé v životě, její vyprávění bylo téměř plynulé, bez delšího zastavování a přemýšlení nad pokračováním děje. Eliška se nijak nezabývala popisem postav, pouze popisem situací, které viděla na obrázcích. U jednoho obrázku popsala prostředí, ve kterém se postavy nacházely. Přímou řeč používala, nicméně převážně jen u postavy Bolka. Velmi často se objevovala věta „Bolek řekl.“ Jediné delší přemýšlení nad dějem přišlo u posledního obrázku, kdy bylo potřeba příběh zakončit. Eliška věděla, že je potřeba vymyslet dobrý závěr. Na posledním obrázku se nachází také postava ženy, kterou jako jedinou postavu Eliška popsala, a to slovy „vypadá jako paní učitelka Evi, má stejné vlasy.“ Po skončení příběhu Eliška zaklapla knížku, oznámila dětem, že je na čase na chvíli položit hlavy a zavřít oči a vlezla si do své postele.

Soňa – Taktéž Soňa vyprávěla pohádku z knížky „Bolel a Lolek, nové příhody“, v tomto případě šlo o pohádku „Bolel a Lolek na venkově“. Posadila se na židli před odpočívající děti, bylo potřeba děti poprosit o ticho, protože Soňa má tendence mluvit spíše tišeji. Celé vyprávění zabralo sedm minut. Soňa se naopak zaměřila hodně na popisy postav a prostředí, ve kterých se nacházely. Ke každému obrázku se snažila vymyslet alespoň jednu větu, která by posunula děj, spíše se však jednalo o popisy obrázků. Přímá řeč se neobjevila vůbec, za to ale přišlo poučení pro ostatní děti – když Bolek a Lolek na obrázku nastupovaly do kočáru jistého pána, Soňa všechny děti upozornila, že se nesmí nastupovat k cizím lidem, ani s nimi nikam odcházet. Na konci pohádky jen zavřela knihu a odešla do své postele.

Březen 2022

Realizace

Eliška – Eliška si již jako zkušená paní učitelka sama vzala knížku a našla pohádku, kterou by ráda vyprávěla dětem. Všechny děti dopředu upozornila, že musí být potichu, aby slyšely vyprávění a mohly ho doma převyprávět maminkám. Čas, který dala dětem, aby se uklidnily, využila k tomu, že si tentokrát pohádku prolistovala, podívala se na obrázky a přemýšlela nad nimi.

Soňa – Soňa se i tentokrát přihlásila o vyprávění sama. Protože jsme právě den předtím dočetli jednu knížku, měla možnost si vybrat, kterou knížku začneme číst teď. V knihovně tedy pár minut vybírala knihu takovou, která by ji zaujala svou titulní stranou a poté si vybrala pohádku, kterou chtěla vyprávět. Rozhodně vypadala o mnoho sebejistěji než před pár měsíci, židli si dala přímo vedle židle učitelky a začala si prohlížet obrázky. Asi po dvou minutách řekla, že už můžeme začít.

Výsledek

Eliška – Eliška vyprávěla pohádku z knížky „Tři prasátka a jiné pohádky“, a jednalo se konkrétně o pohádku „Myška Hryzka a Myška Ryška“. Vyprávění trvalo patnáct minut. Oproti jejímu prvnímu vyprávění se zde objevilo mnohem více přímé řeči, v některých případech se dokonce snažila měnit hlasy nebo imitovat zvuky zvířat. Předváděla dialogy a zapojila i mimiku. Popisy postav a prostředí, ve kterých se nacházely se objevily téměř u každého obrázku. Všechny popisy byly spíše stručné, na což se dá pohlížet pozitivně, protože děti jistě zajímalo více vyprávění děje než popis okolí. Eliška si vybrala pohádku kratší, ve které nebylo tolik obrázků jako v ostatních pohádkách, nicméně byl to její výběr a nijak se do něj nezasahovalo. Vzhledem k menšímu počtu obrázků bylo velmi překvapivé, jak dlouhou dobu dokáže Eliška strávit u jednoho obrázku a vymýšlet k němu děj. Děti vydržely poslouchat celou dobu, i přesto je Eliška neustále kontrolovala.

Soňa – Soňa vybrala knížku „Nejkrásnější pohádky“ a nalistovala si pohádku „Císařovy nové šaty“. Celé vyprávění trvalo deset minut. I tentokrát se ve vyprávění objevovaly široké popisy postav a prostředí, objevila už se ale také přímá řeč a většinová část vyprávění se věnovala ději spíše než popisu. Soňa dokázala posluchače zaujmout popisem císaře ve spodním prádle, dokonce, když viděla, že se děti smějí, je s knížkou obešla a všem obrázků ukázala. U každého obrázku se nejprve na chvíli zamyslela nad možným

pokračováním. Celé vyprávění zakončila větou „A pak zazvonil zvonec a děti mohly jít spinkat, dobrou noc.“ Zavřela knížku, a i ona sama šla spát.

Jak si vedly ostatní děti

Vyprávění příběhů podle ilustrací se u nás stalo od září běžnou součástí dne a každý den před odpočinkem vypráví příběh jiné dítě. Každé dítě, které příběh vypráví, si tuto možnost volí dobrovolně, kdo nechce vyprávět, nutně nemusí. Spousty dětí jsou již u oběda tak unavení, že na vyprávění příběhu před spaním už ani nemají energii a usnou dříve, než se začne vyprávět. Proto je volba vyprávění čistě na dětech. Každý den se ale najde několik dobrovolníků, kteří se chtějí vyprávění ujmout. U dětí jsou vidět velké pokroky zejména v délce vyprávění, to však velmi záleží na množství ilustrací v dané pohádce. Velmi se rozvíjí schopnost popisu osob, zvířat či předmětů, které dítě na obrázku vidí, čímž ostatním dětem více přiblíží celou podobu příběhu. Snažíme se vybírat děti tak, aby se postupně střídaly všechny děti a nevyprávěly pořád stejné děti dokola. Velký pozor dáváme také na to, aby dostaly možnost vyprávět i děti mladší, jejichž slovní zásoba či vyjadřovací schopnosti ještě nejsou na takové úrovni jako u dětí starších a učíme děti trpělivosti a schopnosti poslouchat příběh bez vyrušování.

Závěr

Nápad, že si děti mohou zahrát na paní učitelku a vyprávět dětem příběh před spaním sklidil velký úspěch a zařazujeme ho každý den. Každý den po obědě za námi přijde několik dětí s dotazem, zda by mohly dnes vyprávět pohádku ostatním. U Soni se velmi projevuje její zvyšující se sebejistota a ustupující nervozita při vystupování před ostatními. U obou děvčat se prodloužila doba vyprávění o několik minut. Obě dokázaly za několik měsíců přidat do vyprávění prvky, které se v září neobjevily, u Elišky to byly popisy, mimika a zvuky zvířat, u Soni zase přímá řeč a větší posuny děje.

3.4.4 AKTIVITA Č. 4 - PANTOMIMICKÉ ZNÁZORNĚNÍ ŘÍKANKY (HRUBÁ MOTORIKA, PAMĚŤ)

Říkanky s pohybem jsou běžnou součástí vzdělávacích činností i u nás ve třídě. Většinou je však k říkance rovnou daný pohyb, který se s dětmi naučíme společně s říkankou. V tomto případě se nejprve naučíme novou říkanku a poté dáme dětem prostor na vymyšlení

pantomimického znázornění. Dítě po seznámení s říkankou zkusí vymyslet a následně předvést pantomimické, pohybové znázornění textu. (10)

Rozvoj hrubé motoriky je důležitý pro rozvoj tělesné zdatnosti dítěte, ale úzce souvisí i s dalšími oblastmi, jako je rozvoj řeči a jazyka. Pohybové říkanky slouží jako činnost rozvíjející hned několik důležitých oblastí, kromě hrubé motoriky a jazykových dovedností je to například paměť. Všechny oblasti je opět nezbytné rozvíjet, aby dítě před nástupem do ZŠ dosáhlo jejich optimální úrovně.

Cíl

Rozvoj kreativního myšlení, rozvoj schopnosti vymyslet pantomimické, pohybové znázornění podle obsahu textu, rozvoj schopnosti prezentovat své nápady před ostatními, rozvoj sebejistoty, rozvoj hrubé motoriky, paměti, jazykových schopností, slovní zásoby.

Motivace

- Děti mohou pomocí svých pohybových dovedností interpretovat své nápady, zapojují svou představivost, staví se do role paní učitelky
- Podpora a povzbuzování dětí během realizace
- Poděkování, pochvala, potlesk na konci činnosti

Časová náročnost

Činnost bude probíhat v rámci řízené činnosti. Dítě i tak samozřejmě dostane dostatek času na vymýšlení. Předpokládá se však, že vymýšlení pantomimy bude rychlé a děti se podělí s prvním řešením, které je napadne. Činnost je zařazována na týdenní bázi v rámci řízené činnosti.

Pomůcky

Říkanky

Září 2021

Realizace

Nejprve se seznámíme s novou říkankou. Učíme se jí formou „ozvěny“ – učitel řekne verš, děti ho po něm opakují, tímto způsobem zopakujeme celou říkanku dvakrát, poté už

většina dětí říká rovnou se učitelem. Ke každé říkance zkusíme vymyslet nějaké pantomimické znázornění. Vymýšlet bude vždy jedno dítě, které následně ukáže svůj nápad ostatním dětem a naučí je, co vymyslelo.

Eliška – Eliška se do nápadu vrhla s nadšením. Velmi rychle se přihlásila, že by ráda vymýšlela jako úplně první. Tedy úplně první říkanka, kterou jsme zkusily takto obohatit, připadla Elišce. S dětmi jsme říkali jednotlivé verše a vždy na konci verše nám Eliška mohla předvést, jak by daný verš předvedla. Na konci každého verše se Eliška krátce zamyslela a poté předvedla dětem svůj nápad. Všichni dohromady jsme zopakovali verš a s ním i Eliščin nápad. Eliška si celou dobu velmi užívala pozornost ostatních dětí a působila sebejistě.

Soňa – Soňa není příliš sebevědomá, co se týče vystupování před ostatními dětmi. Proto jsme vyzkoušeli trochu jiný postup. S říkankou jsme děti seznámili během jedné řízené činnosti, opět formou „ozvěny“. Druhý den během ranních her jsme se Soni zeptali, zda-li by ráda pro tuto říkanku také vymyslela nějaký nápad, jak ji předvést. Soňa souhlasila. Vždy jsme se Soňou řekli celý jeden verš a poté dostala prostor na vymyšlení znázornění. Vymyšlení jí trvalo o něco delší dobu než Elišce, vždy ale nakonec sama přišla na nápad. Celý Sonin výsledek jsme poté společně předvedli dětem během řízené činnosti. Při předvádění jsme se Soňou společně předváděli to, co chvíli předtím sama vymyslela.

Výsledek

Eliška –

„Stojí, stojí bedla,

Ráda by si sedla.

A vzala si pletení,

Noha už jí dřevění.“

(rvp.cz. rvp.cz [online]. Dostupné z: <https://rvp.cz/>) (13)

1. Stojíme, nohy mám u sebe, ruce dáme v bok
2. Sedneme si do dřepu, lokty opřeme o kolena, hlavu opřeme o dlaně
3. Sedíme ve dřepu, předvádíme pletení – pleteme ruce a prsty různě mezi sebe

4. Ze dřepu se rychle posadíme do sedu na zem, nohy natáhneme a vyklepeme

Soňa –

„Běhá myška po spíži, okolo se ohlíží,

že by ráda něco slupla, než se někdo přiblíží.

Slaninu, či chlebíček nebo sýra špalíček.

Někdo přišel! Hned se schová za krabici jablíček.“

(rvp.cz. rvp.cz [online]. Dostupné z: <https://rvp.cz/>) (13)

1. Otočíme se kolem dokola na místě, ohlížíme se okolo sebe doprava a doleva, jednou rukou si „zakrýváme sluníčko před očima“
2. Obě dlaně položíme na břicho a otáčíme se v trupu do stran
3. Jednou rukou si hladíme břicho
4. Rychle si sedneme na paty a schováme obličej do dlaní

Březen 2022

Realizace

Eliška – Eliška se i tentokrát pustila do úkolu s velkým odhodláním. Postup byl stejný jako na začátku pololetí – říkáme říkanku po verších a na konci každého verše má dotyčné dítě prostor pro vymyšlení. Eliška se vždy na pár vteřin zamyslela a poté předvedla. Do svého nápadu zařadila nově i jógové pozice, které se v průběhu pololetí děti naučily. Nově se objevily také mimické prvky.

Soňa – Rozhodli jsme se Soně nabídnout stejný postup jako v měsíci září, přestože jsme věděli, že její komunikační a společenské schopnosti se během pololetí posunuly o opravdu velký kus dopředu. Přesto bylo velmi překvapivé, když se Soňa sama rozhodla zkusit vymyslet znázornění říkanky přímo během řízené činnosti bez předchozí přípravy. Postupovali jsme tedy podle stejného postupu jako s Eliškou. Na Soně byla vidět lehká nervozita, proto měla možnost stát vedle učitelky, aby neměla pocit, že stojí sama proti všem ostatním ve třídě. Po každém verši se na chvíli odmlčela a poté ukázala její nápad,

který jsme s dětmi zopakovali. Od půlky říkanky už však Soňa vypadala mnohem klidnější a zřejmě se zaměřila více na vymyšlení řešení než na to, v jaké situaci se ocitla.

Výsledek

Eliška –

„Jaro, jaro, přijď už k nám,

Kytičky já ráda mám.

Přiveď s sebou sluníčko,

Ohřej zemi maličko.

Až na louce najdu květ,

Bude zase krásný svět.“

(Básničky na jaro | doPohádky.cz. doPohádky.cz [online]. Copyright © [cit. 10.04.2022].

Dostupné z: <https://www.dopohadky.cz/basnicky-na-jaro> (14)

1. Stojíme, nohy u sebe, rukama „přitahujeme“ sluníčko k sobě
2. Z dlaní vytvoříme srdíčko, přiložíme si ho na hrud' a houpeme se v bocích
3. Jógová pozice „Sluníčko“ – stojíme, nohy u sebe, pažemi jdeme od upažení do vzpažení tak, že uděláme půlkruh, dlaně rozevíráme a zavíráme jako paprsky
4. Jdeme z pozice „Sluníčko“ stejným způsobem zpátky pažemi dolů
5. Sedneme si do dřepu a pohladíme dlaněmi zem
6. Sedíme ve dřepu, chytíme si tváře do dlaní, široce se usmějeme.

Soňa –

„Sluníčko se probudilo,

na oblohu vyskočilo

umylo se v ranní rose,

zamrkalo, protáhlo se.“

(Básničky a návody :: Klubík Jája. *Klubík Jája* [online]. Copyright © 2019 Rita Malášková [cit. 10.04.2022]. Dostupné z: <https://www.klubikiaja.cz/basnicky-a-navody/>) (15)

1. Sedíme ve dřepu, o spojené dlaně máme opřenou tvář, zvedneme hlavu, tleskneme
1. Vyskočíme ze dřepu do stoje
2. Mneme si dlaně jako při mytí mýdlem
3. Zamrkáme, vytáhneme se na špičky, vzpažíme ruce, přešlapujeme na špičkách a dlaně se snažíme vytáhnout co nejvýše.

Jak si vedly ostatní děti

Většina starších dětí se okamžitě dobrovolně hlásila, proto jsme tuto činnost začali pravidelně zařazovat, aby všechny děti dostaly postupně šanci předvést, co dokážou vymyslet. Pro spoustu dětí nebyl problém vymyslet pantomimické znázornění, jako spíše ho následně předvést dětem. U některých se probudil stud či nejistota, zejména u dětí mladších či těch nesmělejších. Oproti tomu děti, které jsou obecně sebejistější, se do úkolu pustily s velkým nadšením a při předvádění svého nápadu dětem se vžily do role učitele/učitelky a mluvily s dětmi jako se svými žáky. Děti si volí dobrovolně, zda si činnost vyzkouší či ne. Postupem času se však začínají hlásit i děti, které se na začátku držely opodál a spíše se vystupování před ostatními vyhýbaly. Některé děti dokážou vymyslet opravdu nové a zajímavé pohyby či mimiku. Je zajímavé pozorovat ostatní děti, jak se snaží napodobit to, co vidí, jsou to totiž občas pohyby velmi zajímavé a složité. Děti si pamatují pohyby, které viděly u ostatních dětí, proto se často opakují, toto nastává zejména u dětí mladších. Je pozoruhodné, jak se všechny děti z naší třídy postupně osmělují, rozvíjí se jejich schopnost vystupovat před ostatními a prezentovat své vlastní nápady.

Závěr

V Eliščině případě došlo v březnu k zařazení prvků, které se v září neobjevily, konkrétně jógové pozice a mimika. Její vystupování je pořád velmi sebejisté, což ostatní děti poznají a opakují po Elišce pohyby tak, jako kdyby předcvičovala paní učitelka, a ne jedno z dětí. Sonin pokrok vidím nejvíce v jejím samotném rozhodnutí vystupovat rovnou přímo před

děťmi. Rozvoj kreativního myšlení jistě dodává dětem více sebejistoty své vlastní nápady vyjadřovat a nebát se reakce ostatních.

3.4.5 AKTIVITA Č. 5 - KRESLENÉ HÁDANKY (LOGICKÉ MYŠLENÍ, PŘEDSTAVIVOST)

Pro některé děti z naší třídy nejsou hádanky příliš známou zábavou, a to jak jejich vymýšlení, tak ani hledání možných odpovědí. V tomto pololetí jsme se tedy rozhodli začít jim věnovat více pozornosti, aby i děti, které nemají s hádankami příliš zkušeností, získaly pojem o tom, co to hádanka je a dokázaly nějakou samy vymyslet. Kreslené hádanky jsou podle mě zajímavou obměnou hádanek klasických. Úkolem je ke každé kreslené hádance vymyslet alespoň jednu možnou odpověď. (11)

Zapojením hádanek, ať už klasických, či těch kreslených, rozvíjíme nejen představivost, ale i logické myšlení, uvažování a paměť, dítě se snaží vybavit si podobnosti s předměty, které zná z minulých zkušeností.

Cíl

Rozvoj kreativního myšlení, rozvoj představivosti, rozvoj schopnosti vymyslet nové osobité řešení, rozvoj schopnosti vybavit si podobnosti s jinými předměty, které známe, rozvoj logického myšlení, podpora sebejistoty

Motivace

- Pomoc paní učitelce uhodnout, co by mohl obrázek na kartičce znamenat
- Povzbuzovat v dětech nadšení a radost, když je napadne odpověď
- Zařazovat i klasické hádanky
- Nechat děti vymyslet vlastní hádanky, ať už kreslené či mluvené a klást je ostatním dětem
- Povzbuzování během realizace, dostatek prostoru pro přemýšlení nad řešením

Časová náročnost

Doba trvání je odhadována na dvě až pět minut, ale jako u každého úkolu, i tentokrát dostane dítě tolik času, kolik bude potřeba. Činnost bude probíhat během ranních her. Aby se stihly vystřídat a vyjádřit všechny děti, zabrala nám činnost celkem pět dní.

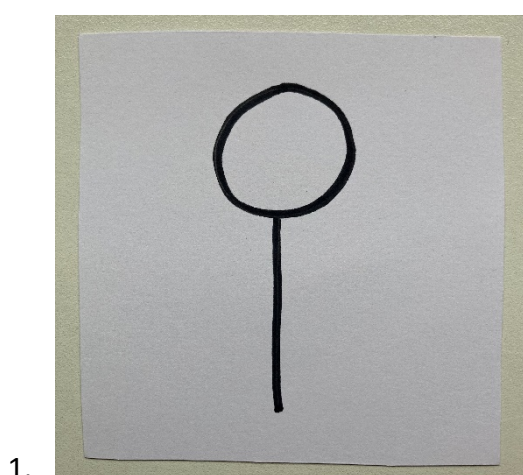
Pomůcky

- Kartičky s nakreslenými obrázky

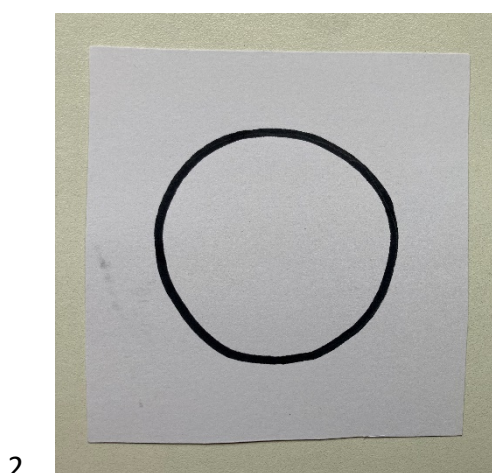
Září 2021**Realizace**

Eliška – Eliška se nad žádným obrázkem dlouho nepozastavila. Na začátku úkolu byla informována, že má u každé kartičky tolik času, kolik potřebuje. Nestrávila přemýšlením příliš času ani u jedné z hádanek, než zahlásila, že to jsou všechny její odpovědi.

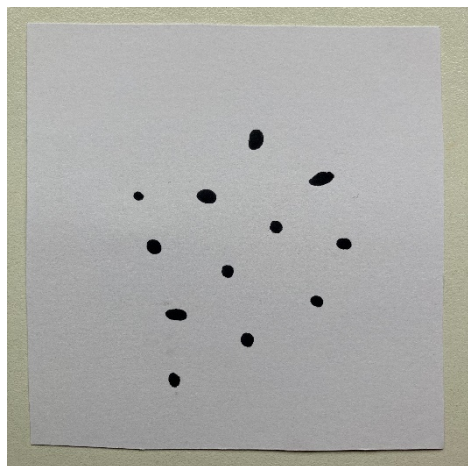
Soňa – I Soňu byla informována o tom, že má dostatek času a až řekne všechny odpovědi, které vymyslí, stačí říct a přejdeme k další kartičce. Soňa strávila přemýšlením podstatně větší množství času. Bylo potřeba ptát se na otázky typu „co dalšího by to mohlo být?“

Obrázek 5 - hádanka č.1 - září

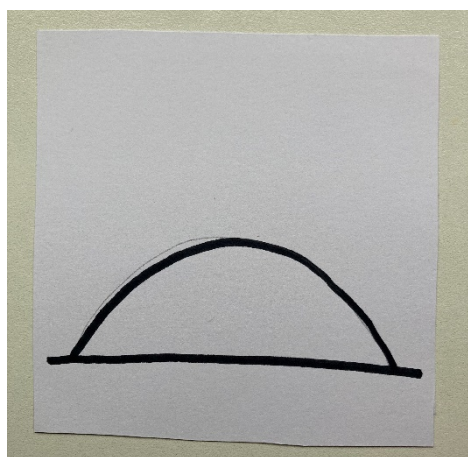

Obrázek 6 - hádanka č.2 - září

3.

Obrázek 7 - hádanka č.3 - září

4.

Obrázek 8 - hádanka č.4 - září

Výsledek

Eliška –

1. Lízátko, dopravní značka, plácačka na mouchy
2. Kruh, talíř, kolo od auta, hodiny
3. Písek, drobečky, rýže
4. Kopec, mazanec, stadion

Soňa –

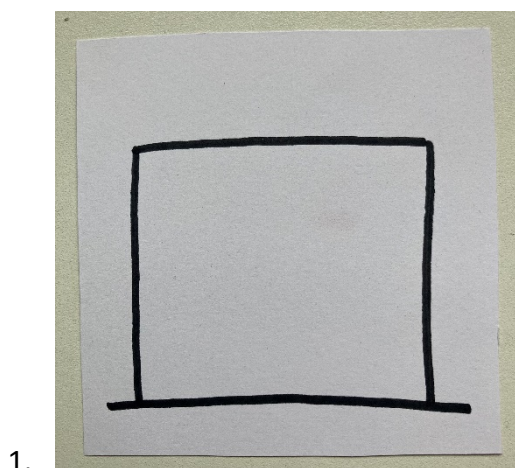
1. Lízátko, lžíce, zrcátko
2. Kruh, rybníček, kolo od auta
3. Písek, sůl, kamínky

4. Kopec, hora

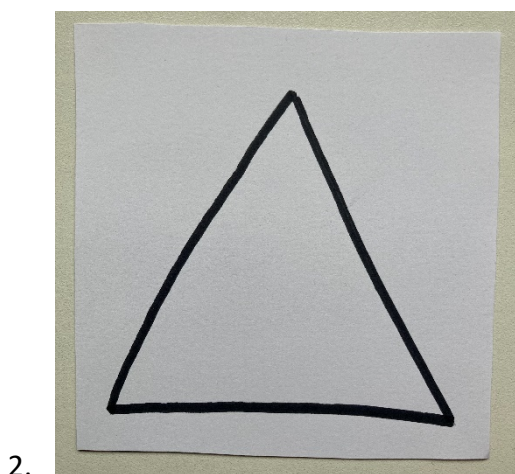
Březen 2022**Realizace**

Eliška – U Elišky proběhl téměř stejný postup jako na začátku školního roku. U žádné karty nestrávila déle než pár vteřin, vždy sebejistě oznámila konec svých odpovědí, které si během odpovídání stihla i sama počítat.

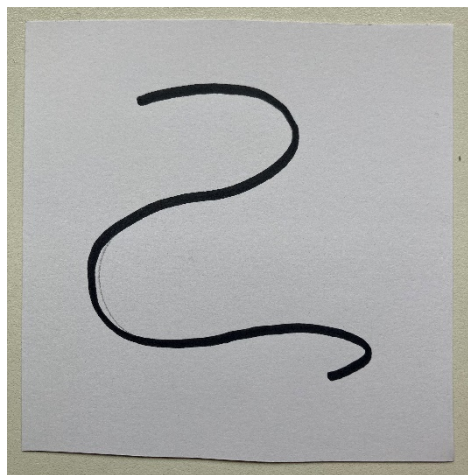
Soňa – I tentokrát potřebovala Soňa delší čas, ten jí byl samozřejmě dopřán, o čemž byla znovu informována na začátku úkolu. V tomto případě však nebylo potřeba pokládat žádné otázky. Soňa se u každé karty zastavila a přemýšlela. Vždy řekla všechny odpovědi najednou a chtěla přejít k další kartě. Sama i oznamovala, že jsou to již všechny odpovědi, které jí napadají.

Obrázek 9 - hádanka č.1 - březen

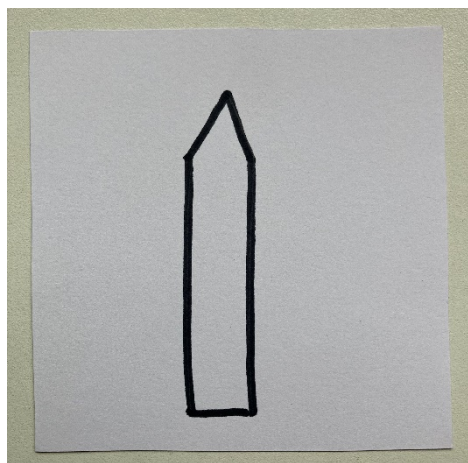

Obrázek 10 - hádanka č.2 - březen

3.

Obrázek 11 - hádanka č.3 - březen

4.

Obrázek 12 - hádanka č.4 - březen

Výsledek

Eliška –

1. Krabice, stůl, panelový dům, stojan na houpačku (konstrukce na houpačku bez houpačky), vrata od garáže
2. Trojúhelník, střecha, věž, dopravní značka
3. Had, hadice, provázek, nit, tkanička
4. Tužka, laťka od plotu, patník

Soňa –

1. Dům, stůl, kostka, otevřený šuplík (pohled shora)
2. Trojúhelník, triangel, střecha, pastelka (hrot)

3. Had, špageta, obrácené písmeno „S“, hledání správné cesty bludištěm
4. Tužka, pastelka, věž, plot

Jak si vedly ostatní děti

Jak již bylo řečeno, s hádankami, ať už klasickými či těmi kreslenými, se děti z naší třídy doposud příliš často nesetkávaly. Pro některé, zejména pro ty mladší, jsou hádanky úplnou novinkou, proto bylo potřeba seznámit je nejdříve s tím, co to hádanka je a začít těmi klasickými. Kreslené hádanky probouzely u dětí velkou zvědavost a touhu vymyslet co nejvíce možných řešení. Některé odpovědi byly až překvapivě kreativní, u většiny obrázků se spoustu odpovědí opakovalo, děti v nich zkrátka vidí velmi podobné možnosti. Děti, které plnily úkol v září i v březnu, bylo dohromady třináct. U deseti dětí se navýšil počet odpovědí. Některé děti se s vymyšlením odpovědí dlouhou nezabývaly, jiné si dopřávaly dostatek času a snažily se přijít na veškeré možné odpovědi. Nejvyšší počet možností u jedné hádanky byl jedenáct odpovědí. Každé dítě vždy vymyslelo alespoň jednu možnou odpověď, nikdy se tedy nestalo, že by někoho u obrázku nenapadlo ani jedno řešení.

Závěr

U obou dětí se od září do března zvedl počet odpovědí. Překvapující pro mě byly odpovědi jako „hledání správné cesty bludištěm“, „otevřený šuplík“, „vrata od garáže“ nebo „stojan na houpačku“. U Soni byl opět velmi zřetelný posun, co se týče její sebejistoty v kreativním myšlení a vystupování se svými nápady. Eliška by jistě se svou tvořivostí dokázala vymyslet i více odpovědí, kdyby si dopřála více času na přemýšlení, nicméně za každou kartou sama oznámila konce odpovídání, a tak jsme tedy přešli na další obrázek.

ZÁVĚR

Celý experiment probíhal v mateřské škole během běžného denního režimu. Nebyl tedy narušen chod třídy a nebylo potřeba domlouvat se s rodiči či vedením školy na speciální požadavky.

Cílem experimentu bylo dosáhnout toho, že se u dětí během jednoho pololetí prokáže rozvoj kreativního myšlení a schopnosti vytvořit nové, tvořivé řešení problémů a úkolů. Experiment byl zaznamenán u vzorku dvou dětí. Ve všech pět úkolech došlo k jistému posunu v oblasti kreativního myšlení, a to u obou dětí.

Všech pět úkolů proběhlo bez obtíží. Děti velmi nadšeně spolupracovaly, zadané úkoly pro ně byly, dle jejich reakcí, zábavné a zajímavé. Každého úkolu se chtěly zúčastnit všechny přítomné děti bez toho, aby bylo nutné je ke splnění úkolu vyzívat či se jich ptát.

Na začátku bylo složité odhadnout časovou náročnost jednotlivých úkolů, kterou jsme u spousty dětí nakonec neodhadli správně. Každé dítě bylo opravdu individuální a časová náročnost se velmi lišila u každého z nich. Nicméně, jak již bylo několikrát napsáno, každému dítěti bylo i tak dopřáno času dle potřeby.

Velký posun nastal ohledně sebejistoty realizace a prezentace svých nápadů zejména u Soni. Jak bylo psáno v teoretické části práce v kapitole „Proč rozvíjet kreativitu?“, to, jakým způsobem rozvíjí dítě kreativitu v předškolním věku, může výrazně ovlivnit jeho schopnost tvořivého myšlení i v dospělosti, proto i tento posun zmiňujeme v závěru práce.

Přínosem celého experimentu bylo získání dalších zkušeností pro motivaci dětí. Zjistili jsme, že při správně zvolené formě motivace lze děti povzbudit do nejrůznějších činností, aniž by ony samy měly pocit, že pracují, vzdělávají se či nějak rozvíjejí. Díky správné motivaci je pro děti vše vnímáno čistě jako hra. Uvědomili jsme si také, jak je důležité dát dětem dostatek času. Pokud je cílem přijít na kreativní řešení, zrealizovat ho a následně prezentovat, je potřeba poskytnout dětem opravdu tolik času, kolik potřebují a nevyvíjet na ně nátlak, který by mohl jejich tvořivost v daném úkolu ovlivnit.

Dle názoru autora práce došlo k naplnění cíle praktické části, děti se v kreativním myšlení posunuly dopředu a jsou připravené na další rozvoj v této důležité oblasti, na kterou by se v předškolním období nemělo zapomínat.

RESUMÉ

Cílem bakalářské práce bylo rozvíjet během jednoho pololetí kreativitu dětí prostřednictvím kreativních úkolů a potvrdit, či naopak vyvrátit, jejich posun v oblasti kreativity po uplynutí doby šesti měsíců.

V první části práce se zabýváme pojmem „kreativita“ a s ním spojenými pojmy. Také se zaměřujeme na to, proč je důležité kreativitu rozvíjet, jaké jsou bariéry v rozvoji kreativity a jakou roli hraje učitel při rozvoji kreativity u dětí v mateřské škole.

V druhé části práce pracujeme přímo s dětmi v mateřské škole. Po dobu šesti měsíců s nimi pracujeme na rozvoji kreativity. Na konci tohoto období se snažíme prokázat jejich posun v této oblasti. Dětem je v měsíci září zadáno pět úkolů pro rozvoj kreativity, v měsíci březen jsou jim zadány stejné či obdobné úkoly, ve kterých hledám posun v oblasti kreativity právě v porovnání s úkoly, které děti plnily v měsíci září.

The aim of the bachelor's thesis was to develop children's creativity through one-half-year creative tasks and to confirm, or, conversely, refute, their shift in creativity after a period of six months.

In the first part of the bachelor thesis we focus on the concept of "creativity" and related concepts. We also focus on why it is important to develop creativity, what are the barriers in the development of creativity and what role the teacher plays in the development of creativity in kindergarten.

In the second part of the bachelor thesis we work with children in kindergarten. We have been working with them to develop creativity for six months. At the end of this period, We are trying to demonstrate their progress in this area. In September, children were given five tasks for the development of creativity, in March They were given the same or simle tasks, in which I am lookingfor a shift in creativity in comparison with the tasks that children completed in September.

SEZNAM LITERATURY

1. **Šulová, Lenka.** *Raný psychický vývoj dítěte.* Třetí vydání. Praha : Univerzita Karlova, 2019. ISBN 978-80-246-4479-0.
2. **Mgr. Nádvorníková Hana, MUDr. Hanzová Bohuslava, PaedDr. Hazuková Helena, CSc., Mgr. Ležalová Renata, PaedDr. Pišlová Simona, Dr., Mgr. Štefánková Zuzana, Ph.D., PaedDr. Váchová Alena.** *Rozvíjíme vnímání a tvořivost dětí.* Praha : Nakladatelství Dr. Josefa Raabe s.r.o., 2014. ISBN 978-80-7496-163-2.
3. **Reynold, Bean.** *Jak rozvjet tvořivost dítěte.* Praha : Nakladatelství Portál, 1995. ISBN 80-7178-035-9.
4. **Říman Josef, Kvasil Bohumil.** *Malá československá encyklopedie.* Praha : Academia, 1984. ISBN 21-118-84.
5. **Petr, Žák.** *Kreativita a její rozvoj.* Brno : Nakladatelství Motiv Press, 2017. ISBN 978-80-87981-23-8.
6. **Königová, Marie.** *Tvořivost, techniky a cvičení.* Praha : Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1652-7.
7. **Honzíková, Jarmila.** *Nonverbální tvořivost v technické výchově.* Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2008. ISBN 978-80-7043-714-8.
8. **Mgr. Bezděková Libuše, Bc.Kubecová Markéta, Bc. Kupcová Zuzana, Doc. PaedDr. Váňová Hana, CSc.** *Rozvíjíme výtvarné dovednosti a fantazii dětí.* Praha : Nakladatelství Dr. Josef Raabe s.r.o., 2016. ISBN 978-80-7496-274-5.
9. **Amirová Alžběta, DiS., Friedlerová Michaela, DiS., Rejchrtová Andrea, DiS.** *Metody a aktivity dramatické výchovy v předškolním vzdělávání.* Praha : Nakladatelství Dr. Josef Raabe s.r.o., 2019. ISBN 978-80-7496-430-5.
10. **Fichnová Katarína, Szobiová Eva.** *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí.* Praha : Nakladatelství Portál, 2007. ISBN 978-80-262-0195-3.
11. [Online]
<http://encyklopedieoltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Experiment.html>.
12. **Elfriede, Pausewangová.** *100 her k rozvoji tvořivosti v předškolním a mladším školním věku.* Praha : Nakladatelství Portál, 1992. ISBN 80-85282-59-3.
13. [rvp.cz. rvp.cz](https://rvp.cz/) [online]. Dostupné z: <https://rvp.cz/>
14. [Básničky na jaro | doPohádky.cz. doPohádky.cz](https://www.dopohadky.cz/basnicky-na-jaro) [online]. Copyright © [cit. 10.04.2022]. Dostupné z: <https://www.dopohadky.cz/basnicky-na-jaro>
15. [Básničky a návody :: Klubík Jája. Klubík Jája](https://www.klubikjaja.cz/basnicky-a-navody/) [online]. Copyright © 2019 Rita Malášková [cit. 10.04.2022]. Dostupné z: <https://www.klubikjaja.cz/basnicky-a-navody/>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek 1 - Eliška strom - září.....	31
Obrázek 2 - Soňa strom - září.....	32
Obrázek 3 - Eliška strom - březen	34
Obrázek 4 - Soňa strom - březen	35
Obrázek 5 - hádanka č.1 - září.....	47
Obrázek 6 - hádanka č.2 - září.....	47
Obrázek 7 - hádanka č.3 - září.....	48
Obrázek 8 - hádanka č.4 - září.....	48
Obrázek 9 - hádanka č.1 - březen	49
Obrázek 10 - hádanka č.2 - březen	49
Obrázek 11 - hádanka č.3 - březen	50
Obrázek 12 - hádanka č.4 - březen	50

SEZNAM PŘÍLOH